

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

VELIKO VEĆE

PREDMET DENISOV PROTIV UKRAJINE

(Predstavka br. 76639/11)

PRESUDA

STRAZBUR

25. septembar 2018.

Ova presuda je pravnosnažna ali bi mogla da pretrpi redakcijske izmene.

U predmetu Denisov protiv Ukrajine,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući u Velikom veću, sastavljenom od:

Gvido Rajmondi (*Guido Raimondi*), *predsednik*,
 Angelika Nusberger (*Angelika Nußberger*),
 Linos-Aleksandar Sisilijanos (*Linos-Alexandre Sicilianos*),
 Hana Jutkivska (*Ganna Yudkivska*),
 Helena Jederblom (*Helena Jäderblom*),
 Robert Spano,
 Vinsent A. de Gaetano (*Vincent A. De Gaetano*),
 Erik Mese (*Erik Møse*),
 Andre Potocki (*André Potocki*),
 Jonko Grozev (*Yonko Grozev*),
 Karlo Ranconi (*Carlo Ranzoni*),
 Martinš Mits (*Mārtiņš Mits*),
 Gabrijele Kučko-Štadlmajer (*Gabriele Kucsko-Stadlmayer*),
 Alena Polačkova (*Alena Poláčková*),
 Jorgos A. Serhides (*Georgios A. Serghides*),
 Marko Bošnjak,
 Peter Pačolaj (*Péter Paczolay*), *sudije*,

i Fransoaz Elens-Pasos (*Françoise Elens-Passos*), *zamenik sekretara Suda*,

Nakon većanja zatvorenim sednicama dana 18. oktobra 2017. i 13. juna 2018,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 76639/11), koju je protiv Ukrajine podneo Sudu na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) državljanin Ukrajine g. Anatolij Oleksijovič Denisov (*Anatolij Oleksiyovych Denisov*) (u daljem tekstu: podnosilac predstavke), 8. decembra 2011. godine.

2. Podnosioca predstavke zastupali su gđa Dž. Gejvron (*J. Gavron*) i g. A. Holban (*A. Halban*), advokati iz Londona. Vladu Ukrajine (u daljem tekstu: Vlada) zastupao je njihov zastupnik gospodin I. Liščina (*I. Lishchyna*).

3. Podnosilac predstavke je naročito tvrdio da njegovo razrešenje sa dužnosti predsednika apelacionog suda nije bilo sprovedeno u skladu sa članom 6 stav 1 Konvencije i da je ta mera predstavljala nezakonito i nesrazmerno mešanje u njegov privatni život, protivno članu 8 Konvencije.

4. Vlada je 15. januara 2014. obavestena o predstavci.

5. Dana 25. aprila 2017. godine, nakon konsultovanja sa strankama u sporu, Veće Petog odeljenja Suda, u sastavu Angelika Nusberger, predsednik, Erik Mese, Hana Judkivska, Andre Potocki, Jonko Grozev, Karlo Ranconi, Martinš Mits, sudije i Milan Blaško, zamenik sekretara Odeljenja, odlučilo je da Velikom veću ustupi nadležnost za ovaj predmet, čemu se nije usprotivila nijedna od stranka u sporu (član 30 Konvencije i pravilo 72 Poslovnika Suda).

6. Sastav Velikog veća određen je u skladu sa odredbama člana 26 stavovi 4 i 5 Konvencije i pravilom 24.

7. Podnosilac predstavke i Vlada su svako za sebe podneli pisana zapažanja u vezi sa prihvatljivošću i suštinom predstavke. Pored toga, primljena su i zapažanja Međunarodne komisije pravnika (*International Commission of Jurists*) kao trećeg lica– kojoj je predsednik odobrio da interveniše u pisanom postupku (član 36 stav 2 Konvencije i pravilo 44 stav 3).

8. Javna rasprava je održana u zgradi Suda u Strazburu dana 18. oktobra 2017. godine.

Pred Sudom su se pojavili sledeći:

(a) *u ime Vlade*

g. I. LIŠČINA (<i>I. LISHCHYNA</i>),	<i>zastupnik,</i>
gđa O. DAVIDČUK (<i>O. DAVYDCHUK</i>), Kancelarija	
zastupnikapredEvropskim sudom za ljudska prava, Ministarstvo pravde	
g. N. RIBAČOK (<i>N. RYBACHOK</i>), Kancelarija zastupnika pred Evropskim	
sudom za ljudska prava, Ministarstvo pravde,	<i>savetnici;</i>

(b) *u ime podnosioca predstavke*

gđa Dž. Gejvren (*J. GAVRON*),

g. A. HOLBAN (<i>A. HALBAN</i>),	<i>advokati</i>
------------------------------------	-----------------

Sud je saslušao obraćanja g. Liščine, gđe Gejvren i g. Holbana i njihove odgovore na pitanja sudija.

9. Na zahtev Suda, podnosilac predstavke je u pismu od 24. novembra 2017. godine izmenio zahtev koji je podneo za naplatu sudskih troškova i izdataka kako bi uzeo u obzir i postupak pred Velikim većem. Vlada je 11. decembra 2017. godine podnela svoje komentare na taj revidiran zahtev.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

10. Podnosilac predstavke rođen je 6. jula 1948. godine i živi u Kijevu.

11. Sudijska karijera podnosioca predstavke počela je 1976. godine, kada je prvi put izabran na mesto sudije okružnog suda. Tokom svoje sudijske karijere podnosilac predstavke je bio predsednik nekoliko sudova.

12. Parlament Ukrajine je podnosioca predstavke izabrao 22. decembra 2005. godine za sudiju Upravnog apelacionog suda u Kijevu.

13. Predsednik Ukrajine je 10. novembra 2006. godine imenovao podnosioca predstavke za vršioca dužnosti predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu. Savet sudija Ukrajine (organ sudske samouprave) imenovao ga je za predsednika tog suda 6. februara 2009. godine. Imenovan je na mandat od pet godina, a podrazumevalo se da će u julu 2013. godine, pre isteka tog mandata, ispuniti starosne uslove za odlazak u penziju.

A. Prethodna istraga rezultata rada podnosioca predstavke na mestu predsednika suda

14. U februaru 2011. godine Savet sudija upravnih sudova (drugi organ sudske samouprave) odlučio je, pored ostalih pitanja, da preispita delovanje Upravnog apelacionog suda u Kijevu. To je i učinjeno u februaru i martu 2011. godine u pogledu 2009. i 2010. godine, kao i perioda od januara do februara 2011. godine.

15. Savet sudija upravnih sudova, kome je predsedavao sudija K., 24. maja 2011. podneo je Visokom savetu sudstva Ukrajine (u daljem tekstu: VSS) predlog da podnosilac predstavke bude razrešen funkcije predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu zbog toga što nije valjano ispunjavao svoje administrativne dužnosti. Taj predlog se zasnivao na rezultatima pomenutog preispitivanja.

B. Postupak pred Vrhovnim savetom sudstva

16. VSS zakazao je raspravu za 30. i 31. maj 2011. godine i podnosilac predstavke je pozvan da prisustvuje. Međutim, s obzirom na informacije dobijene od Upravnog apelacionog suda u Kijevu 27. maja 2011. godine o tome da je podnosilac predstavke na godišnjem odmoru do 8. jula 2011. godine, VSS je odložio razmatranje tog slučaja. Uputio je poziv podnosiocu predstavke za narednu raspravu zakazanu za 14. jun 2011. godine. U svom odgovoru Upravni apelacioni sud u Kijevu ponovo je obavestio VSS da je podnosilac predstavke na odmoru do 8. jula 2011. godine.

17. VSS je 14. juna 2011. godine razmatrao slučaj u odsustvu podnosioca predstavke i odlučio da ga razreši dužnosti predsednika suda, pozivajući se na član 20 Zakona o organizaciji sudova i statusu sudija i član 32 stav 1 Zakona o Visokom savetu sudstva. VSS je ukazao na to da su u organizaciji rada Upravnog apelacionog suda u Kijevu uočeni „značajni nedostaci, propusti i greške, kao i teške povrede osnova organizacije i sprovođenja pravosuđa koji su utvrđeni zakonom”. VSS je saopštio da je „ta nepravilna organizacija rada suda nastupila zbog toga što predsednik suda g. A. Denisov nije poštovao odredbe važećih zakona u pogledu obavljanja svojih administrativnih ovlašćenja”. VSS je takođe ustanovio da „upravni akti koje je izdao A. Denisov u vezi sa raspodelom dužnosti među potpredsednicima suda, osnivanjem sudskih veća i odbora i raspodelom predmeta među sudijama, kao i lične i druge isprave u određenim predmetima su predstavljala kršenja odredbi [domaćeg prava]”. Na kraju VSS je saopštio da se propusti podnosioca predstavke kao predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu ogledaju i u „odsustvu odgovarajućeg planiranja, kontrole i delotvornog korišćenja ljudskih resursa”.

18. O toj odluci je glasao VSS, među čijim članovima su u tom trenutku bili i sudija K., glavni tužilac i drugi članovi iz redova pravosuđa, kao i oni koji ne dolaze iz pravosuđa. Od 18 prisutnih članova, njih osam su bile sudije. Za razrešenje podnosioca predstavke glasalo je 14 lica.

19. Prema navodima podnosioca predstavke, kada je VSS odlučivao o njegovom slučaju, u sastavu tog tela bila su i dva člana koji su u ranijim prilikama pokretali postupke za njegovo razrešenje sa mesta sudije zbog navodne „povrede sudijske zakletve”. Osim toga, podnosilac predstavke je tvrdio da su predsednik VSS i jedan drugi član VSS pre toga stupili u komunikaciju s njim pokušavajući – ali bezuspešno – da utiču na njegovo obavljanje profesionalne aktivnosti.

20. Predsednik VSS je 17. juna 2011. godine zatražio od Upravnog apelacionog suda u Kijevu da se postara da odluka VSS o razrešenju bude izvršena i da o tome odmah bude obavешten VSS. Podnosilac predstavke je 23. juna 2011. godine razrešen dužnosti predsednika suda, ali je zadržao funkciju sudije u tom sudu.

C. Postupak pred Višim upravnim sudom

21. Podnosilac predstavke je pred Višim upravnim sudom (u daljem tekstu: *HAC*) osporio odluku VSS kao nezakonitu i neosnovanu. U svom zahtevu podnosilac predstavke je tvrdio da VSS nije ispunio zahteve u pogledu nezavisnosti i nepristrasnosti suda. On je naglasio da ti zahtevi predstavljaju deo procesnih jemstava predviđenih članom 6 Konvencije, koji je u ovom predmetu primenljiv u svom građanskopravnom delu zbog toga što je osporena odluka bitno uticala na njegovo pravo na rad i njegovo profesionalno dostojanstvo. Osim toga, podnosilac predstavke je tvrdio da

nije bilo obezbeđeno njegovo pravo da učestvuje na ročištu. On je tvrdio da je odluka VSS bila uopšteno formulisana i da u njoj nije ukazano ni na jednu konkretnu činjenicu niti je navedeno konkretno vreme kada su se dogodile navodne činjenice. Podnosilac predstavke je potom zatražio od *HAC*-a da uzme u obzir činjenicu da njegova sudijska karijera traje već više od 35 godina, da je 25 godina obavljao funkcije predsednika nekoliko različitih sudova, da je za svoj sudijski rad bio nagrađivan, kao i da je na početnom periodu njegovog mandata predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu taj sud prebačen iz razrušene vojne kasarne u prostorije u centru grada s valjanom opremom i dovoljnim brojem sudnica.

22. Podnosilac predstavke je takođe tražio naknadu za materijalnu štetu prouzrokovanu smanjenjem plate u iznosu koji je, na dan kada je zahtev podnet, iznosila 4.034.33 ukrajinske grivne¹ za period koji obuhvata jul i avgust 2011. godine.

23. *HAC* je 25. avgusta 2011. godine održao raspravu u prisustvu podnosioca predstavke i odlučio da odbaci njegov zahtev za naknadu materijalne štete bez upuštanja u sam meritum. *HAC* je u tom smislu doneo odluku oglašivši se nadležnim za odlučivanje o tom pitanju.

24. *HAC* je 11. oktobra 2011. godine odbacio žalbu podnosioca predstavke zbog razrešenja sa administrativne funkcije koju je obavljao kao neosnovanu. *HAC* je u svojoj odluci naročito precizirao da je nadležan da rešava da li je ta mera bila primenjena zakonito, osnovano, srazmerno i, između ostalog, nepristrasno. *HAC* je naveo da podnosilac predstavke nije osporio činjenice koje predstavljaju osnov za njegovo razrešenje, te su se stoga te činjenice uzete kao utvrđene. *HAC* je potom ponovio propuste koji se pripisuju podnosiocu predstavke i zaključio je da je odluka VSS bila zakonita i da pravo podnosioca predstavke da učestvuje u postupku nije bilo prekršeno zato što je VSS preduzeo sve neophodne mere da ga obavesti o predstojećim ročištima i podnosilac predstavke nije imao nijedan valjan razlog da ne prisustvuje ročištima. *HAC* je ustanovio da je VSS postupao u skladu sa Ustavom, Zakonom o organizaciji sudova i položaju sudija i Zakonom o Visokom savetu sudstva. Takođe je postupao u skladu sa Poslovníkom Visokog saveta sudstva, koji je kao jedan od osnova za razrešenje sudije sa administrativne funkcije predviđao „povredu službene dužnosti”. U zaključku, *HAC* je naveo da VSS nije povredio Ustav, kao ni zakone Ukrajine.

25. Nakon što je razrešen sa položaja predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu, podnosilac predstavke je nastavio da radi kao redovni sudija tog suda sve do 20. juna 2013. godine, kada ga je Parlament razrešio sudijske funkcije nakon što je on sam podneo ostavku.

¹ Oko 345 evra u datom trenutku.

II. MERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav od 28. juna 1996. godine (koji je bio na snazi u to vreme)

26. Merodavne odredbe Ustava koje su važile u to vreme su sledeće:

Član 6

„Državna vlast u Ukrajini se vrši na osnovu podele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku ...“

Član 126

„... Sudiju može razrešiti sa funkcije organ koji ga je izabrao ili imenovao u slučaju da:

...

(2) sudija navrši starosnu granicu od šezdeset pet godina ...;“

Član 131

„U Ukrajini deluje Visoki savet sudstva. Njegove nadležnosti su sledeće:

(1) podnosi predloge za imenovanje ili razrešenje sudija;

(2) donosi odluke o tome da li sudije i tužioci krše zahteve u pogledu nespojivosti ;

(3) vođenje disciplinskih postupaka protiv sudija Vrhovnog suda Ukrajine i sudija viših specijalizovanih sudova i razmatra žalbe na odluke o disciplinskoj odgovornosti sudija apelacionih sudova i lokalnih sudova, kao i na odluke o disciplinskoj odgovornosti tužilaca.

Visoki savet sudstva ima 20 članova. Po tri člana imenuju Parlament Ukrajine, predsednik Ukrajine, Skupština sudija Ukrajine, Skupština advokata Ukrajine, Skupština predstavnika visokoškolskih pravničkih ustanova i naučnih institucija, a Sveukrajinska konferencija tužilaca imenuje dva člana Visokog saveta sudstva.

Predsednik Vrhovnog suda, ministar pravde i glavni tužilac Ukrajine su članovi Visokog saveta sudstva po službenoj dužnosti. ”

B. Zakonik o upravnom postupku od 6. jula 2005. godine (koji je bio na snazi u to vreme)

27. Sledeće odredbe Zakonika koje su bile merodavne u to vreme glasile su:

Član 161 – Pitanja koja utvrđuje sud kada rešava u nekom predmetu

„1. Kada odlučuje u predmetu, sud utvrđuje:

(1) da li su okolnosti na koje se (stranka) poziva u zahtevu i prigovorima nastupila i kojim se dokazima se one potkrepljuju;

(2) da li postoje bilo kakvi drugi činjenični podaci koji su značajni za razmatranje predmeta i dokazi u prilog tih informacija;

(3) koju pravnu normu treba primeniti na sporne pravne odnose;

...“

Član 171 stav 1 – Postupci u predmetima koji se odnose na akte, radnje ili propuštanja Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva i Visoke kvalifikacione komisije sudija

„1. Pravila utvrđena u ovom članu primenjuju se u upravnim postupcima koji se odnose na:

...

(2) odluke Visokog saveta sudstva; ...

2. Akte, radnje ili propuštanja Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva i Visoke kvalifikacione komisije sudija mogu biti osporene pred Višim upravnim sudom Ukrajine, u kome je u te svrhe osnovano posebno veće.

...

5. Nakon što razmotri predmet, Viši upravni sud Ukrajine može:

(1) proglasiti nezakonitim, u celosti ili delimično, akt Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva ili Visoke kvalifikacione komisije sudija;

(2) proglasiti nezakonitima radnje ili propuštanja Parlamenta Ukrajine, predsednika Ukrajine, Visokog saveta sudstva ili Visoke kvalifikacione komisije sudija i obavezati [njega ili njih] da preduzmu određene radnje ...“

C. Zakon o organizaciji sudova i položaju sudija od 7. jula 2010. godine (koji je bio na snazi u to vreme)

28. Sledeće odredbe ovog zakona su bile merodavne u to vreme:

Član 20 – Postupak imenovanja sudija na administrativne pozicije

„1. Administrativni položaji u sudu jesu pozicije predsednika suda i zamenika predsednika suda.

2. Predsednika ... apelacionog suda ... [koji je imenovan na mandat od pet godina iz reda sudija tog suda] može razrešiti sa tog položaja Visoki savet sudstva na zahtev nadležnog saveta sudija.

...

6. Sudije koje su razrešene sa administrativnih funkcija ne prestaju da obavljaju sudijsku dužnost. ...”

Član 29 – Predsednik apelacionog suda

„1. Predsednik apelacionog suda:

(1) zastupa sud kao organ državne vlasti u odnosima sa drugim državnim organima ili organima lokalne samouprave, fizičkim i pravnim licima;

- (2) utvrđuje administrativna ovlašćenja zamenika predsednika apelacionog suda;
- (3) nadzire efikasnost nesudijskog osoblja i iznosi predloge načelniku Državne sudske uprave Ukrajine u vezi sa imenovanjem rukovodioca ili zamenika rukovodioca nesudijskog osoblja, njihovim razrešenjem sa funkcije i u vezi sa podsticajima ili disciplinskim merama koje treba primeniti u odnosu na nesudijsko osoblje, u skladu sa zakonom;
- (4) izdaje odgovarajuća rešenja na osnovu odluka o izboru ili razrešenju sudija;
- (5) obaveštava, u roku od deset dana, Visoku kvalifikacionu komisiju sudija Ukrajine o upražnjenim mestima u apelacionom sudu;
- (6) stara se o primeni odluka donetih na sednicama sudija apelacionog suda;
- (7) kontroliše prikupljanje i analizu sudske statistike, organizuje proučavanje i sazimanje sudske prakse i pruža informacije i analitičku podršku sudijama u cilju poboljšanja kvaliteta pravosuđa;
- (8) stara se o uslovima stalne obuke sudija apelacionog suda;
- (9) vrši i druge poslove predviđene zakonom.“

Član 113 – Ciljevi sudske samouprave

„1. Sudska samouprava uspostavlja se u Ukrajini kao sredstvo za nezavisno kolektivno odlučivanje sudija o pitanjima koja se odnose na unutrašnju delatnost sudova. ...“

Član 114 – Organizacioni oblici sudske samouprave

„1. Organizacioni oblici sudske samouprave jesu sednice sudija, saveti sudija, konferencija sudija i skupština sudija Ukrajine ...“

Član 115 – Sednice sudija

... 2. Sednice sudija [jednog suda] saziva predsednik tog suda na sopstvenu inicijativu ili na zahtev najmanje jedne trećine ukupnog broja sudija tog suda ...

Član 122 – Saveti sudija

1. U periodu između konferencija sudija funkcije koje spadaju u sudijsku samoupravu obavlja nadležni savet sudija ...

3. Savet sudija ima u svom sastavu jedanaest sudija...

6. Savet sudija:

(1) nadgleda organizaciju rada odgovarajućih sudova, razmatra izveštaje koje o tim pitanjima podnose predsednici sudova...;

...

(3) podnosi Visokom savetu sudstva predloge za imenovanje sudija na administrativne funkcije u sudovima i za njihovo razrešenje sa tih funkcija;

D. Zakon o Visokom savetu sudstva od 15. januara 1998. godine (koji je bio na snazi u to vreme)

29. Sledeće odredbe Zakonika koje su bile merodavne u to vreme glasile su:

Član 3 – Ovlašćenja Visokog saveta sudstva

„Visoki savet sudstva:

...

(1.1) na odgovarajući predlog nadležnog saveta sudija ... razrešava sudije sa funkcije predsednika suda i zamenika predsednika suda...;

...“

Član 32 stav 1 – Razrešenje sudija sa funkcije predsednika i zamenika predsednika suda

„... Pitanje razrešenja predsednika ili zamenika predsednika suda razmatra se na sednici Visokog saveta sudstva na predlog nadležnog specijalizovanog saveta sudija. Predsednik ili zamenik predsednika suda o kojima se radi pozivaju se na sednicu. U slučaju da ne mogu učestvovati na sednici iz opravdanog razloga, predsednik ili zamenik predsednika suda mogu da dostave pismene primedbe koje se unose u spis predmeta. Pismene primedbe sudije čitaju se na sednici Visokog saveta sudstva. Ponovno propuštanje predsednika ili zamenika predsednika suda da prisustvuje sednici VSS, predstavlja osnov za razmatranje predmeta u njihovom odsustvu.

Visoki savet sudstva donosi odluku o razrešenju sudije sa dužnosti predsednika suda ili zamenika predsednika suda većinom glasova od ukupnog broja članova utvrđenog Ustavom Ukrajine.“

30. Ostale merodavne odredbe ovog zakona mogu se naći u presudi u predmetu *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine* (br. 21722/11, stavovi 65–71, ESLJP 2013).

E. Pravila Poslovnika VSS od 4. oktobra 2010. godine (koja su važila u to vreme)

31. Stav 3.2 (1) Poslovnika VSS predviđa da VSS može razrešiti sudiju sa položaja predsednika ili zamenika predsednika suda na predlog nadležnog saveta sudija.

32. Stav 3.2 (2) Poslovnika utvrđuje sledeće osnove za razrešenje sudije sa administrativne funkcije: (i) razrešenje sa sudijske funkcije; (ii) podnošenje izjave sudije o ostavci na upravnu funkciju; (iii) istek roka na koji je sudija imenovan na administrativnu funkciju; (iv) premeštaj sudije u drugi sud; (v) povreda službene dužnosti.

III. MERODAVNA MEĐUNARODNA DOKUMENTACIJA

33. Relevantni izvodi iz Evropske povelje o zakonu za sudije [Odeljenje za pravna pitanja Saveta Evrope, 8–10. jul 1998. godine, DAJ/DOC (98)23] glase:

„1. *Opšta načela*

...

1.3. U vezi sa svakom odlukom koja utiče na izbor, zapošljavanje, imenovanje, karijerno napredovanje ili prestanak funkcije sudije, zakonom se predviđa intervencija organa nezavisnog od izvršne i zakonodavne vlasti, od čijeg članstva bar polovinu čine sudije koje su izabrale njihove kolege sudije, na način koji garantuje najširu zastupljenost sudstva.

...

5. *Odgovornost*

5.1. Ukoliko sudija ne izvrši neku od dužnosti izričito propisanih zakonom, može mu se izreći kazna jedino na osnovu odluke donete na predlog, preporuku ili uz saglasnost tribunala ili drugog organa u čiji sastav ulazi najmanje polovina izabranih sudija, u okviru postupka uz potpuno poštovanje prava na saslušanje stranaka, u kome sudija protiv koga se postupak vodi mora imati pravo na zastupnika. Zakonom se predviđaju raspon sankcija koje se mogu izreći, a prilikom njihovog izricanja primenjuje se načelo srazmernosti. Odluka izvršnog organa, tribunala, odnosno organa koji izriče sankciju, kao što se ovde predviđa, može biti pobijana pred višom sudskom instancom.”

34. U zaključcima svog „Izveštaja o nezavisnosti sudskog sistema, Deo I: Nezavisnost sudija”, koji je usvojila na svom 82. plenarnom zasjedanju 12. i 13. marta 2010. godine (CDL-AD(2010)004), Venecijanska komisija je utvrdila sledeće:

„82. Kako bi se obezbedila unutrašnja i spoljna nezavisnost sudstva, države treba da poštuju sledeće standarde:

...

4. Za obezbeđivanje nezavisnosti sudstva primeren je metod da u donošenju odluka o imenovanju sudija i njihovom napredovanju u karijeri odlučujući uticaj ima nezavisni savet sudija. Uz sve uvažavanje raznovrsnosti postojećih pravnih sistema, Venecijanska komisija preporučuje da države koje to još nisu učinile razmotre mogućnost da osnuju nezavisni savet sudija. U svim slučajevima taj savet treba da ima pluralistički sastav, tako da znatan deo, ako ne i većinu njegovih članova čine sudije. Sa izuzetkom članova koji su to po službenoj dužnosti, te sudije treba da biraju ili imenuju njihove kolege.

...

6. Saveti sudija ili disciplinski sudovi treba da imaju odlučujući uticaj u disciplinskim postupcima. Treba da bude predviđena mogućnost da se izjavi žalba na odluku disciplinskih organa ...”

35. Relevantni delovi Preporuke CM/Rec(2010)12 Komiteta ministara državama članicama o sudijama: nezavisnost, efikasnost i odgovornost (koju

je usvojio Komitet ministara 17. novembra 2010. godine na 1098. sastanku zamenika ministara) glase:

Poglavlje IV – Sudski saveti

26. Sudski saveti su nezavisna tela, ustanovljena zakonom ili ustavom, koja nastoje da zaštite nezavisnost sudstva i sudija pojedinaca i time doprinesu efinaksnom funkcionisanju sudskog sistema.

27. Ne manje od polovine članova takvih saveta treba da budu sudije koje su izabrale njihove kolege sa svih nivoa sudstva i uz poštovanje pluralizma unutar sudstva.

28. Sudski saveti treba da pokažu najviši stepen transparentnosti prema sudijama i društvu tako što razvijaju unapred utvrđene procedure i obrazložene odluke.

...

Poglavlje VI – Položaj sudije

Izbor i karijera

...

46. Organ koji donosi odluke o izboru i karijeri sudija treba da bude nezavisan od izvršne i zakonodavne vlasti. U cilju garantovanja nezavisnosti tog organa, najmanje polovinu njegovih članova treba da čine sudije koje su izabrale njihove kolege.

47. Međutim, kada je ustavnim ili drugim zakonskim odredbama propisano da šef države, vlada ili zakonodavna vlast donose odluke koje se tiču izbora i karijera sudija, nezavisan i nadležan organ čiji članovi u znatnom delu potiču iz redova sudija (bez obzira na pravila koja se primenjuju na sudske savete utvrđena u Poglavlju IV) treba da bude ovlašćen da daje preporuke ili izražava mišljenja kojih će se organ nadležan za imenovanje pridržavati u praksi.

48. Članstvom u nezavisnim organima iz stavova 46 i 47 treba da se obezbedi najšira moguća zastupljenost. Njihove procedure treba da budu transparentne, pri čemu razlozi za donošenje odluka treba da budu dostupni podnosiocima na zahtev ...

Poglavlje VII – Dužnosti i odgovornosti

...

Odgovornost i disciplinski postupak

...

69. Disciplinski postupak može da bude pokrenut ako sudije ne obavljaju svoje dužnosti efikasno i pravilno. Takav postupak treba da sprovodi nezavisan organ ili sud uz pružanje svih jemstava pravičnog suđenja, a sudiji treba da se obezbedi pravo da ospori odluku i sankciju. Disciplinske sankcije treba da budu srazmerne.“

36. Konsultativno veće evropskih sudija, na svojoj 11. plenarnoj sednici (17–19. novembar 2010. godine) usvojilo je dokument *Magna Carta* sudija (Osnovna načela), u kome se sažimaju i kodifikuju glavni zaključci različitih mišljenja koja je Konsultativno veće usvojilo. Odeljak pod nazivom „Telo odgovorno za jemčenje nezavisnosti“ glasi:

„13. Da bi se obezbedila nezavisnost sudija, svaka država je dužna da formira Sudski savet ili drugo posebno telo nezavisno od zakonodavne i izvršne vlasti, koje raspolaze širokim ovlašćenjima za sva pitanja koja se tiču njihovog položaja, kao i organizacije,

funkcionisanja i imidža sudskih organa. Savet je sastavljen ili isključivo od sudija ili od znatne većine sudija koje su izabrale njihove kolege. Sudski savet je odgovoran za svoje aktivnosti i odluke.“

37. Ostali relevantni međunarodni tekstovi mogu se naći u predmetu *Baka protiv Mađarske* [VV] (br. 20261/12, stavovi 72–73 i 82–86, ESLJP 2016).

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE U POGLEDU NAČELA NEZAVISNOG I NEPRISTRASNOG SUDA

38. Podnosilac predstavke je naveo da postupci vođeni pred VSS i *HAC* u vezi s njegovim razrešenjem s funkcije predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu nisu bili u skladu sa zahtevima nezavisnosti i nepristrasnosti u smislu člana 6 stav 1 Konvencije. Pored toga, žalio se da *HAC* nije izvršio dovoljnu kontrolu u njegovom predmetu, čime je bilo prekršeno njegovo pravo na pristup sudu.

39. Relevantan deo člana 6 stav 1 glasi:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu ... raspravu ... pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.“

A. Prihvatljivost

1. Navodi stranaka

40. Oslanjajući se na načela utvrđena u *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske* ([VV], br. 63235/00, stav 62, ESLJP 2007-II), podnosilac predstavke je tvrdio da se u njegovom predmetu član 6 stav 1 Konvencije primenjuje u svom građanskopravnom delu. Ukrajinski zakoni nisu izričito onemogućili pristup sudu: njegov slučaj je razmatrao VSS obavljajući sudsku funkciju, a potom ga je preispitivao *HAC*, redovni sud u okviru domaćeg sudskog sistema. Dakle, domaće pravo nije isključilo pristup sudu za slučajeve ove vrste i prvi deo testa utvrđenog u predmetu *Vilho Eskelinen i drugi* nije bio ispunjen. Osim toga, otpuštanjem podnosioca sa administrativne funkcije prouzrokovana mu je novčana šteta umanjnjem njegove zarade, kao i nenovčana šteta u pogledu degradacije njegovog položaja. Osim toga, podnosilac predstavke je usled razrešenja sa administrativne funkcije pretrpeo materijalnu štetu jer mu je bila umanjena zarada, kao i moralnu štetu zbog toga što je nastupila degradacija njegovog položaja. U prvobitnom formularu za predstavku podnosilac predstavke je naveo da je član 6 u ovom slučaju bio primenljiv i u svom „krivičnom” delu. Međutim, u verziji

upućenoj Velikom veću izjavio je da je primenljivost člana 6 ograničena na njegov građanskopravni deo.

41. Vlada je iznela da u datom slučaju nije primenljiv građanskopravni deo člana 6 zbog toga što se ovde ne radi ni o kakvom „građanskom” pravu. Spor se vodio isključivo u oblasti javnog prava, a zahtev koji je podnosilac predstavke podneo na ime naknade materijalne štete odnosio se na mali novčani iznos (vidi stav 22, gore), što za njega nije predstavljalo značajno oštećenje. Zbog tih razloga, Vlada je navela da je predstavka nespojiva sa Konvencijom *ratione materiae*.

2. Treće lice kao umešač

42. Treće lice, Međunarodna komisija pravnika, iznelo je da načelo nezavisnosti sudstva nužno podrazumeva sigurnost mandata predsednika suda. Kako bi se obezbedila ta sigurnost mandata i kako bi se održala nezavisnost predsednika sudova i njihova sposobnost da održe nezavisnost članova svojih sudova, postupak za razrešenje predsednika suda mora da sadrži ista ona jemstva nezavisnosti i pravičnosti koja postoje kada se radi o razrešenju sudije sa funkcije. Međunarodna komisija pravnika smatra da primenljivost člana 6 u datom predmetu treba utvrditi na osnovu testa *Vilho Eskelinen*, koji je Sud primenjivao u slučajevima koji se odnose na sudije, uključujući predmet *Baka* (gore naveden).

3. Ocena Suda

43. Sve stranke su saglasne da član 6 stav 1 nije primenljiv u svom krivičnom delu. Zaista, postupak o kome se radi ne odnosi se na odlučivanje o krivičnoj optužbi, pa se stoga ovde ne primenjuje krivični deo tog člana (vidi, *mutatis mutandis*, *Oleksandr Volkov*, gore naveden, stavovi 93–95).

(a) Opšti uslovi primenljivosti građanskopravnog dela člana 6 stav 1

(i) Relevantna načela

44. Da bi član 6 stav 1 bio primenljiv u svom „građanskopravnom” delu, mora postojati „spor” koji se odnosi na „pravo” za koje se može reći, barem na dokazivim osnovama, da je priznato domaćim pravom, bez obzira da li je zaštićeno Konvencijom. Taj spor mora biti stvaran i ozbiljan; on može da se odnosi ne samo na stvarno postojanje nekog prava nego i na obim i način ostvarivanja tog prava; i konačno, rezultat postupka mora biti neposredno odlučujući za dato pravo, što znači da slabe veze i daleke posledice nisu dovoljne da se aktivira član 6 stav 1 (vidi, između mnogih drugih autoriteta, *Boulois protiv Luksemburga* [VV], br. 37575/04, stav 90, ESLJP 2012; *Bochan protiv Ukrajine* (br. 2) [VV], br. 22251/08, stav 42, ESLJP 2015; *Lupeni Greek Catholic Parish (Grkokatolička parohija Lupeni) i drugi protiv Rumunije* [VV], br. 76943/11, stav 71, ESLJP 2016 i *Regner protiv Češke Republike* [VV], br. 35289/11, stav 99, ESLJP 2017).

45. Član 6 stav 1 ne jemči nikakav određeni sadržaj za (građanska) „prava i obaveze” u materijalnom pravu visokih strana ugovornica: Sud ne može tumačenjem člana 6 stav 1 stvoriti materijalno pravo koje nema pravni osnov u datoj državi (vidi, na primer, *Roche protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 32555/96, stav 117, ESLJP 2005-X). Polazište moraju predstavljati odredbe merodavnog unutrašnjeg prava i način na koji domaći sudovi tumače te odredbe (*ibid.*, stav 120; vidi, takođe, *Károly Nagy protiv Mađarske* [VV], br. 56665/09, stav 62, ESLJP 2017 i *Regner*, gore navedeno, stav 100). Sud bi morao da ima veoma jake razloge da bi mogao da donese zaključak različit od zaključaka koje su doneli najviši domaći sudovi i da ustanovi, protivno njihovom mišljenju, da je postojalo pravo priznato domaćim zakonodavstvom (vidi *Károly Nagy*, gore navedeno, stav 62).

46. Iako Konvencija u načelu ne predviđa pravo na vršenje neke javne funkcije u okviru sudskog sistema [vidi *Dzhidzheva-Trendafilova protiv Bugarske* (odl.), br. 12628/09, stav 38, 9. oktobar 2012. godine i *Harabin protiv Slovačke* (odl.), br. 62584/00, 29. jun 2004. godine], takvo pravo može postojati na domaćem nivou. U predmetu *Regner* (gore navedeno), Sud je ponovio da nema nikakve sumnje u to da postoji pravo u smislu člana 6 stav 1 ako je neko materijalno pravo koje je priznato unutrašnjim pravom praćeno procesnim pravom koje omogućuje da se u sudskom postupku obezbedi primena tog prava. Sama činjenica da u načinu na koji je formulisana neka zakonska odredba postoji diskrecioni element ne isključuje postojanje prava. Zaista, član 6 se primenjuje i tamo gde se sudski postupak odnosi na diskrecionu odluku koja je prouzrokovala mešanje u prava podnosioca predstavke (*ibid.*, stav 102). U nekim slučajevima, iako ne mora nužno priznati da pojedinac ima određeno subjektivno pravo, unutrašnje pravo tom pojedincu priznaje pravo na zakonit postupak ispitivanja njegovog ili njenog zahteva koji se odnosi na pitanja kao što je odlučivanje o tome da li je neka odluka bila proizvoljna ili *ultra vires* ili da li su tu postojale procesne nepravilnosti. To je slučaj kada se radi o određenim odlukama u kojima vlasti imaju potpuno diskreciono ovlašćenje da nekome odobre neku pogodnost ili povlasticu ili da je uskrate, gde zakon tom licu priznaje pravo da se obrati sudu koji, ako ustanovi nezakovitost sporne odluke, može tu odluku da poništi. U takvom slučaju primenljiv je član 6 stav 1 Konvencije, pod uslovom da ta pogodnost ili povlastica, kada je jednom dodeljena, stvara građansko pravo (*ibid.*, stav 105). Iako pristup zaposlenju i funkcijama koje se obavljaju može u načelu predstavljati povlasticu ili privilegiju koja se ne može sprovesti, to nije slučaj kada se radi o nastavljanju radnog odnosa pod uslovima pod kojima se taj odnos ostvaruje (*ibid.*, stav 117). U predmetu *Baka*, na primer, Sud je priznao pravo predsednika Vrhovnog suda da odsluži puni mandat od šest godina prema mađarskom pravu (vidi *Baka*, gore navedeno, stavovi 107–111).

(ii) Primena datih načela na ovaj predmet

47. Primenjujući ta načela na ovaj predmet Sud primećuje, pre svega, da postoji „spor” u pogledu ostvarivanja prava na vršenje funkcije predsednika suda. Kada je reč o pitanju o tome da li se, barem na osnovu o kome se može raspravljati, može reći da je takvo „pravo” priznato domaćim zakonima, mora se konstatovati da je podnosilac predstavke imenovan na položaj predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu na pet godina (vidi stav 13, gore) i da njegovo imenovanje na tu funkciju u tom mandatu nije bilo osporeno na nacionalnom nivou. Podnosioc predstavke isplaćivan je posebna naknada za obavljanje funkcije predsednika suda, a njegovo razrešenje s tog položaja podlegalo je određenim materijalnopravnim i procesnopravnim uslovima. U svetlu svega navedenog i s obzirom na činjenicu da među strankama nije bilo spora u pogledu postojanja datog prava, nema osnova da se smatra da pravo podnosioca predstavke da obavlja tu administrativnu funkciju nije bilo priznato unutrašnjim pravom. Uprkos tome što je imenovan na pet godina, pravo podnosioca predstavke na vršenje funkcije predsednika suda bilo je vremenski ograničeno činjenicom da je on trebalo 2013. godine, pre isteka tog roka, da dosegne starosnu granicu za odlazak u penziju (vidi član 126 Ustava citiran u stavu 26 gore).

48. Sud dalje primećuje da je spor bio „stvaran” u tom smislu što su stranke imale različite stavove u pogledu toga da li je podnosilac predstavke mogao da nastavi da obavlja svoju administrativnu funkciju. Osim toga, spor je bio „ozbiljan” imajući u vidu ulogu predsednika nekog suda (vidi član 29 Zakona o organizaciji sudova i položaju sudija, citiran u stavu 28 gore) i neposredne materijalne posledice za podnosioca predstavke koje su proistekle iz njegovog razrešenja sa te administrativne funkcije. U tom smislu nije uverljiv argument Vlade da je smanjenje zarade bilo beznačajno za podnosioca predstavke. Obračun materijalne štete podnosioca predstavke koji je on izneo pred domaćim sudovima nije bio ograničen samo na kratak vremenski period (vidi stav 22 gore) koji je u toj fazi istekao zato što je osnovna svrha tog zahteva bila to što je podnosilac predstavke pre svega nastojao da se vrati na funkciju predsednika suda. Međutim, finansijske posledice nisu bile beznačajne, ako se stvari sagledaju iz perspektive celokupnog perioda tokom koga je trebalo da podnosilac predstavke obavlja funkciju predsednika suda.

49. Konačno, spor je bio „neposredno odlučujući” za pravo o kome je reč zato što je on doveo do prevremenog prekida ostvarivanja tog prava za podnosioca predstavke.

(b) „Gradanskopravna” priroda spornog prava

50. Vlada je osporila primenljivost člana 6 tvrdeći da se ovaj spor odvija u oblasti javnog prava te da, shodno tome, ne postoji „građansko” pravo kao predmet spora.

(i) Merodavna načela

51. S tim u vezi, mora se ukazati na to da domašaj koncepta „građanski” u članu 6 nije ograničen na neposredni predmet spora. Umesto toga, Sud je razvio širi pristup, po kome „građanski” aspekt obuhvata i ono što ne mora na samom početku delovati kao da je u vezi s nekim građanskim pravom, ali može imati neposredne i značajne posledice po neko privatno materijalno ili nematerijalno pravo koje pripada pojedincu. Takvim pristupom član 6 u svom građanskom delu primenjen je na niz sporova koji bi se u unutrašnjem pravnom poretku mogli klasifikovati kao javnopravni sporovi. Ti primeri obuhvataju disciplinske postupke koji se odnose na pravo obavljanja određene profesije [vidi *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, 23. jun 1981. godine, stavovi 47. i 48, Series A br. 43 i *Philis protiv Grčke (br. 2)*, 27. jun 1997. godine, stav 45, *Reports of Judgments i Decisions 1997-IV*], sporove koji se odnose na pravo na zdravu životnu sredinu (vidi *Taşkın i drugi protiv Turske*, br. 46117/99, stav 133, ESLJP 2004-X), aranžmane o pritvoru zatvorenika (vidi *Ganci protiv Italije*, br. 41576/98, stav 25, ESLJP 2003-XI i *Enea protiv Italije [VV]*, br. 74912/01, stav 103, ESLJP 2009), pravo pristupa istražnim dokumentima (vidi *Savitsky protiv Ukrajine*, br. 38773/05, stavovi 143–145, 26. jul 2012. godine), sporove u vezi sa neunošenjem osuđujuće presude u krivični dosije (vidi *Alexandre protiv Portugala*, br. 33197/09, stavovi 54 i 55, 20. novembar 2012. godine), postupke za primenu preventivne mere koja ne podrazumeva lišenje slobode [vidi *De Tommaso protiv Italije [VV]*, br. 43395/09, stav 154, ESLJP 2017 (izvodi)], kao i ukidanje bezbednosne dozvole državnom službeniku u ministarstvu odbrane (vidi *Regner*, gore navedeno, stavovi 113–127).

52. Pored gore navedenog razvoja sudske prakse, obim „građanskopravnog” aspekta bitno je proširen u vezi sa sporovima u domenu poslova u državnoj službi, što je oblast koja je neposredno relevantna za ovaj predmet. U predmetu *Vilho Eskelinen i drugi* (gore navedeno) Sud je, imajući u vidu postojeće stanje stvari u visokim stranama ugovornicama i zahteve za zabranu diskriminacije prema državnim službenicima u poređenju s licima koja su zaposlena u privatnom sektoru, ustanovio pretpostavku da se član 6 primenjuje na „obične radne sporove” između državnih službenika i države i da je tužena Vlada dužna da dokaže da državni službenik nije imao pravo pristupa sudu prema domaćem pravu, kao i da je opravdano to isključenje iz jemstava na osnovu člana 6 (*ibid.*, stav 62). Na osnovu načela utvrđenih u *Vilho Eskelinen i drugi*, član 6 se primenjuje na radne sporove u kojima učestvuju sudije razrešene sudijske funkcije (vidi, na primer, *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, stavovi 91 i 96; *Kulikov i drugi protiv Ukrajine*, br. 5114/09 i 17 drugih, stavovi 118 i 132, 19. januar 2017. godine; *Sturua protiv Gruzije*, br. 45729/05, stav 27, 28 mart 2017. godine i *Kamenos protiv Kipra*, br. 147/07, stav 88, 31. oktobar 2017. godine), lica koja su razrešena sa administrativne funkcije, a da su pritom nastavili da obavljaju sudijsku funkciju (vidi *Baka*, gore navedeno, stavovi 34 i 107–111) ili ona koja su

suspendovana sa sudijske funkcije (vidi *Paluda protiv Slovačke*, br. 33392/12, stav 34, 23. maj 2017. godine). Član 6 se takođe primenjuje na radne sporove u kojima učestvuju državni službenici koji su izgubili dodatak na platu za službu u geografski udaljenim područjima a koji im je bio dodat na ime bonusa (vidi *Vilho Eskelinen*, gore navedeno, stavovi 40 i 41) ili koji su premešteni na drugu funkciju ili drugu dužnost protiv svoje volje, usled čega im je i smanjena plata (vidi *Zali protiv Albanije*, br. 52531/07, 8. februar 2011. godine i *Ohneberg protiv Austrije*, br. 10781/08, 18. septembar 2012. godine). Osim toga, u predmetu *Bayer protiv Nemačke* (br. 8453/04, 16. jul 2009. godine), u kome se radilo o razrešenju javnog izvršitelja po završenom disciplinskom postupku, Sud je stao na stanovište da sporovi oko „plata, dodataka i sličnih prava na naknadu” predstavljaju samo neke od primera „običnih radnih sporova” na koje član 6 u načelu treba primenjivati prema testu ustanovljenom u predmetu *Vilho Eskelinen* (*ibid.*, stav 38; vidi takođe *Regner*, gore navedeno, stav 108).

(ii) *Primena tih načela na ovaj konkretan predmet*

53. S obzirom na gore navedena načela, nije ubedljiv argument Vlade po kome član 6 stav 1 u svom građanskom delu ovde nije primenljiv isključivo iz razloga što spor podnosioca predstavke predstavlja spor u domenu javnog prava i što se tu ne radi ni o kakvom „građanskom” pravu. Kao što je gore prikazano, javnopravni spor može aktivirati građanski aspekt ako privatnopravni elementi dominiraju u odnosu na javnopravne elemente s obzirom na neposredne posledice po građansko materijalno ili nematerijalno pravo. Osim toga, Sud sledi kriterijume utvrđene u predmetu *Vilho Eskelinen i drugi* i primenjuje opštu pretpostavku da takve neposredne posledice po građanska prava postoje u „običnim radnim sporovima” u kojima učestvuju lica koja rade u državnoj službi, uključujući sudije (*ibid.*, stav 62 i *Baka*, gore navedeno, stav 104).

54. Zaista, ovaj slučaj se odnosi na „obični radni spor” s obzirom na to da se suštinski odrazio na (i) obim radnih zadataka koje je podnosilac predstavke bio dužan da obavlja kao državni službenik i (ii) njegovu platu u okviru njegovog radnog odnosa (uporedi *Ohneberg*, gore navedeno, stav 25). Imajući u vidu ta dva aspekta, nema razloga da se zaključi da nije postojao „građanski” element u sporu podnosioca predstavke ili da je taj element bio nedovoljno značajan da bi se aktivirao „građanski” aspekt člana 6.

55. Ako se dalje primenjuje test *Vilho Eskelinen*, nesporno je da domaće pravo obezbeđuje pristup sudu u slučajevima kada lice želi da ospori odluku o svom razrešenju sa administrativne pozicije u sudstvu. Shodno tome, ovde se član 6 Konvencije primenjuje u svom građanskopravnom delu.

56. Iz toga sledi da se mora odbaciti prethodni prigovor Vlade u pogledu primenljivosti člana 6 stav 1.

57. Sud dalje primećuje da ova predstavka nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3 tačka a) Konvencije. Ona nije neprihvatljiva ni po

jednom drugom osnovu. Prema tome, predstavka mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Meritum

1. Navodi stranaka

58. Podnosilac predstavke je naveo da VSS nije predstavljao „nezavisan i nepristrasan sud” zbog načina na koji je utvrđen njegov sastav, zbog podređenosti njegovih članova drugim državnim organima i zbog odsustva objektivne nepristrasnosti i postojanja ličnih predrasuda kod nekih njegovih članova. Osim toga, ni *HAC* nije ispunjavao zahteve „nezavisnog” i „nepristrasnog suda”.

59. Vlada je navela da su zahtevi člana 6 stav 1 ispunjeni i da nije bilo nikakvih naznaka pristrasnosti kod nacionalnih organa. Oni su naglasili da je presuda *HAC*-a bila zasnovana na navodima stranaka i da je bila u dovoljnoj meri obrazložena.

2. Ocena Suda

(a) Opšta načela koja se odnose na zahteve za „nezavisnim i nepristrasnim sudom” u fazama donošenja odluka i preispitivanja predmeta

60. Prilikom utvrđivanja da li se neko telo može smatrati „nezavisnim” – pre svega, u odnosu na izvršnu vlast i stranke u sporu – Sud je u svojoj ranijoj praksi vodio računa o činiocima kao što su način imenovanja članova tog tela, dužina njihovog mandata, postojanje jemstava koja štite od spoljnih pritisaka i pitanje da li to telo ostavlja utisak nezavisnosti [vidi *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 2312/08 i 34179/08, stav 49, ESLJP 2013. (izvodi), uz dalja upućivanja sadržana u toj presudi].

61. Po pravilu, nepristrasnost ukazuje na nepostojanje pristrasnosti ili unapred izgrađenih stavova. Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, postojanje nepristrasnosti u smislu člana 6 stav 1 mora biti utvrđeno saglasno (i) subjektivnom testu, gde se mora voditi računa o ličnim uverenjima i ponašanju određenog sudije – tj. utvrđuje se da li sudija ima ikakve lične predrasude ili unapred izgrađene stavove u datom predmetu i (ii) objektivnom testu, što znači da treba utvrditi da li, sasvim nezavisno od ponašanja njegovih članova, sam taj sud i, između ostalih aspekata, njegov sastav, nude dovoljno jemstava da se isključi svaka osnovana sumnja u pogledu njegove nepristrasnosti (vidi, između ostalih autoriteta, *Micallef protiv Malte* [VV], br. 17056/06, stav 93, ESLJP 2009, uz dalja upućivanja sadržana u toj presudi).

62. Međutim, ne postoji potpuno precizna podela između subjektivne i objektivne nepristrasnosti budući da ponašanje jednog sudije može izazvati ne samo objektivne nedoumice i sumnje u pogledu nepristrasnosti tribunala sa stanovišta spoljnog posmatrača (što je objektivni test) već može otvoriti i

pitanje ličnih uverenja sudija (što je subjektivni test) (vidi *Kyprianou protiv Kipra* [VV], br. 73797/01, stav 119, ESLJP 2005-XIII). Tako u nekim slučajevima u kojima je možda teško obezbediti dokaze kojima bi se mogla pobiti pretpostavka subjektivne nepristrasnosti sudije, dodatnu važnu garanciju predstavlja zahtev za objektivnom nepristrasnošću (vidi *Pullar protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 10. jun 1996. godine, stav 32, *Reports* 1996-III).

63. U tom pogledu, izvesnu važnost može imati čak i spoljni utisak koji se ostavlja, odnosno, drugim rečima, „nije dovoljno samo sprovesti pravdu, nego se mora i videti da se ona sprovodi”. Ovde se radi o poverenju koje sudovi u demokratskom društvu moraju pobuđivati u javnosti (vidi *Morice protiv Francuske* [VV], br. 29369/10, stav 78, ESLJP 2015).

64. Konačno, pojmovi nezavisnosti i objektivne nepristrasnosti tesno su povezani međusobno i, zavisno od okolnosti, mogu zahtevati da se zajednički ispituju (vidi, na primer, *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 48843/99, stav 104, ELJP 2003-XII).

65. Prema praksi Suda, čak i tamo gde sudski organ koji odlučuje o sporu o „građanskim pravima i obavezama” u nekom smislu ne ispunjava zahteve člana 6 stav 1 ne može se utvrditi povreda prava po Konvenciji ako postupak koji se pred tim organom vodi „podleže naknadnoj kontroli sudskog organa koji ima punu nadležnost i pruža jemstva iz člana 6 stav 1” (vidi *Albert i Le Compte protiv Belgije*, 10. februar 1983. godine, stav 29, Series A br. 58 i *Tsfayo protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 60860/00, stav 42, 14. novembar 2006. godine).

(b) Primena tih načela u ovom konkretnom predmetu

(i) Pristup razmatranju zahteva

66. Pitanje učinka podnosioca predstavke na funkciji predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu prvi put je pokrenuo Savet sudija Upravnog suda koji je, pošto je sproveo istragu, odlučio da VSS podnese predlog da podnosilac predstavke bude razrešen sa svoje administrativne funkcije. To pitanje je potom razmatrao VSS, koji nije bio vezan početnim predlogom Saveta sudija Upravnog suda. Nasuprot tome, VSS je bio ovlašćen da samostalno utvrdi činjenice, izvrši pravnu kvalifikaciju stvari i donese obavezujuću odluku nakon što održi raspravu i oceni dokaze. U ovom slučaju razmatranje pitanja od strane VSS okončano je donošenjem odluke o razrešenju podnosioca predstavke i ta odluka je izvršena ubrzo po donošenju (vidi stav 20, gore). Kasnije je, nakon izvršenja odluke, tu odluku VSS preispitao HAC.

67. Gore pomenute karakteristike postupaka koji su se vodili na nacionalnom nivou ukazuju na to da je Savet sudija Upravnog suda imao preliminarnu istražnu ulogu u ovom predmetu. Podnosilac predstavke nije osporavao postupak u tom delu već je težište svoje stavio na navodnu

nepravičnost postupka pred VSS i pred *HAC*, kao i na to što ga *HAC* nije „u dovoljnoj meri preispitao”. U takvim okolnostima Sud mora da ispita da li su VSS i *HAC* ispunjavali zahteve člana 6 stav 1 Konvencije. Međutim, ako VSS nije ispunjavao te zahteve, pitanje po članu 6 iskrslo bi samo ukoliko *HAC* nije sproveo „dovoljnu kontrolu” u skladu sa članom 6 (uporedi *Le Compte, Van Leuven and De Meyere*, gore navedeno, stavovi 51 i 54 i *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, stavovi 108, 123 i 130). Shodno tome, u ovom predmetu Sud treba prvo da ispita da li je VSS ispunio zahteve „nezavisnog i nepristrasnog suda”. Drugo, ako ti zahtevi nisu bili ispunjeni u toj fazi, neophodno je utvrditi da li je preispitivanje slučaja koje je izvršio *HAC* bilo „dovoljno” da otkloni i ispravi uočene nedostatke. Treće, mora se utvrditi da li je sam *HAC* ispunio zahteve nezavisnosti i nepristrasnosti.

(ii) *Postupak pred VSS*

68. U presudi u predmetu *Oleksandr Volkov* (gore navedeno) Sud je utvrdio niz kriterijuma na osnovu kojih se ispituje da li je VSS kao disciplinski organ sudija ispunio zahteve nezavisnosti i nepristrasnosti. Sud se pri tome oslonio na svoju raniju sudsku praksu i uzeo je u obzir relevantne međunarodne tekstove, pre svega mišljenja i preporuke ostalih tela Saveta Evrope. Prvo, Sud je naglasio da je potrebno da postoji znatna zastupljenost sudija u jednom takvom telu i pritom je precizirano da najmanje polovinu članova takvog tribunala čine sudije, uključujući predsedavajućeg, čiji je glas odlučujući, što je sve snažan pokazatelj nepristrasnosti (*ibid.*, stav 109). Drugo, s obzirom na važno smanjenje uticaja političkih organa na sastav disciplinskog tela, bitno je proceniti način na koji se sudije imenuju u to telo, imajući na umu koje ih vlasti delegiraju i kakva je uloga sudske zajednice u tom procesu (*ibid.*, stav 112). Treće, bilo je relevantno da se ustanovi da li su članovi disciplinskog organa radili sa punim radnim vremenom ili su i dalje radili negde drugde i tamo dobijali platu; s obzirom na to da bi, ako je reč o potonjem, to neminovno uticalo na njihovu materijalnu, hijerarhijsku i upravnu zavisnost od njihovih primarnih poslodavaca, to bi ugrozilo njihovu nezavisnost i nepristrasnost (*ibid.*, stav 113). Četvrto, trebalo je obratiti pažnju na učešće predstavnika tužilačkih organa u sastavu disciplinskog tela za sudije; uključivanje glavnog tužioca *ex officio* i drugih članova koje delegiraju tužilački organi izazvao je zabrinutost u pogledu nepristrasnosti disciplinskog tela sudija imajući u vidu funkcionalnu ulogu tužilaca u domaćem sudskom postupku (*ibid.*, stav 114). Peto, ukoliko su članovi disciplinskog organa imali ulogu u prethodnoj istrazi u disciplinskom predmetu, a naknadno su učestvovali u donošenju odluke disciplinskog organa u istom tom predmetu, takvo dupliranje funkcija može izazvati objektivnu sumnju u nepristrasnost tih članova (*ibid.*, stav 115).

69. U predmetu *Oleksandr Volkov* Sud je ustanovio da je sastav VSS, na način utvrđen Ustavom, ispoljio izvestan broj strukturnih nedostataka koji su ugrozili ispunjenje zahteva za nezavisnošću i nepristrasnošću. U skladu s tim

ustavnim pravilima, većinu VSS čine pojedinci koji ne sude, a koje neposredno imenuju izvršna i zakonodavna vlast, a ministar pravde Ukrajine i glavni tužilac Ukrajine ulaze u sastav VSS po službenoj dužnosti. Odluku da se razreši podnosilac predstavke u predmetu *Oleksandr Volkov* donelo je 16 članova VSS, od kojih su samo troje bili sudije. Osim toga, samo četiri od 20 članova VSS radilo je tu s punim radnim vremenom, dok su svi ostali nastavili da rade i dobijaju platu van VSS. Članstvo i prisustvo glavnog tužioca i ostalih predstavnika tužilačkog sistema u VSS izazvalo je dodatnu zabrinutost u smislu nepristrasnosti, s obzirom na funkcionalnu ulogu tužilaštva u postupcima pred domaćim sudovima. Pored toga, dva člana VSS bila su oni članovi koji su već pokrenuli disciplinski postupak protiv podnosioca predstavke na osnovu rezultata sopstvene prethodne istrage, a naknadno su odlučivali o meritumu njegovog predmeta (*ibid.*, stavovi 110–115).

70. Ti zaključci u potpunosti važe i za ovu predstavku. VSS je osnovan i funkcionisao je na osnovu istih ustavnih normi kao i u predmetu *Oleksandr Volkov*. Prema tome, ista zabrinutost se javlja u pogledu usklađenosti postupka pred VSS sa standardima nezavisnosti i nepristrasnosti. Predmet ovog podnosioca predstavke razmatralo je i u njemu odlučivalo 18 članova VSS, od kojih su samo osam njih sudije. Članovi VSS koji nisu sudije čine, prema tome, većinu koja može da odluči o ishodu postupka. Pored toga, postavljaju se pitanja kako u vezi s tim što su izvršna i zakonodavna vlast delegirale neke sudije za članove VSS, čime se ograničava broj sudija u VSS koje su izabrale njihove kolege, tako i u vezi sa činjenicom da većina članova VSS nije radno angažovana u VSS s punim radnim vremenom, a osim toga, član VSS je i glavni tužilac.

71. Osim toga, kada je reč o navodima podnosioca predstavke koji su detaljno izneti pred Sudom o tome da su neki članovi VSS ispoljili ličnu pristrasnost u njegovom slučaju, ne može se ignorisati činjenica da je sudija K., koji je bio član VSS, na samom početku, u svojstvu predsednika Saveta sudija Upravnog suda, imao ulogu u preliminarnoj istrazi u slučaju ovog podnosioca predstavke i u upućivanju predloga VSS-u da on bude razrešen (vidi stavove godine.

15 i 18, gore). To njegovo prethodno angažovanje izaziva objektivnu sumnju u nepristrasnost sudije K. kada je naknadno učestvovao u odlučivanju VSS o meritumu slučaja podnosioca predstavke (uporedi sa *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, stav 115; *Poposki i Duma protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, br. 69916/10 i 36531/11, stav 48, 7. januar 2016. godine, kao i *Sturua*, gore navedeno, stav 35).

72. Sva gore navedena razmatranja dovoljna su da Sud na osnovu njih zaključi da su postupku vođenom pred VSS nedostajala jemstva nezavisnosti i nepristrasnosti s obzirom na strukturne nedostatke i odavanje utiska postojanja lične pristrasnosti.

(iii) *Da li je kontrolno preispitivanje koje je sproveo HAC bilo dovoljno*

73. Kako bi, prvo, utvrdio da li je drugostepeni sud imao „punu nadležnost” ili da li je sproveo „dovoljno kontrolno preispitivanje” kako bi ispravio nedostatak nezavisnosti i nepristrasnosti u prvoj stepenu, Sud je smatrao da je neophodno da uzme u obzir takve činioce kao što su sadržina odluke povodom koje je izjavljena žalba, način na koji je ta odluka doneta i sadržaj samog spora, uključujući tu odabran i postojeći žalbeni osnov (vidi *Bryan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 22. novembar 1995. godine, stavovi 44–47, Series A br. 335-A, i *Tsfayo*, gore navedeno, stav 43).

74. U gore navedenom predmetu *Oleksandr Volkov* Sud je posebno ustanovio da *HAC* nije sproveo dovoljno kontrolno preispitivanje predmeta koji se odnosio na razrešenje sudije sa dužnosti. Prvo, Sud je konstatovao da je *HAC* imao ovlašćenje da sporne odluke proglaši nezakonitim, ali nije mogao da ih ukine niti da preduzme bilo kakve dodatne mere u slučaju da takve mere smatra potrebnima. Mada nikakve pravne posledice ne proizilaze iz proglašenje nezakonitim neke odluke, sama nemogućnost *HAC* da ukine spornu odluku, u kombinaciji sa nepostojanjem pravila o daljem razvoju disciplinskih postupaka (pre svega, o koracima koje je trebalo da preduzmu vlasti koje su u to bile umešane nakon što su sporne odluke proglašene nezakonitima i o rokovima za preduzimanje tih koraka) izazvala je veliku nesigurnost u pogledu stvarnih pravnih posledica takvih sudskih proglašenja. Sudska praksa je, osim toga, upućivala na to da ne postoji mogućnost da se sudije automatski vrata na funkciju ukoliko *HAC* donese pozitivnu odluku zato što je trebalo da sudije o kojima je reč pokrenu novi postupak za vraćanje na funkciju (*ibid.*, stavovi 125 i 126). Sud je takođe ispitivao način i stvarni obim kontrolnog preispitivanja koje je sproveo *HAC* i zaključio je da su oni bili isto tako neprimereni, te stoga nisu mogli da obezbede „dovoljnost kontrolnog preispitivanja“ (*ibid.*, stavovi 127 i 128).

75. Svi gore navedeni razlozi podjednako važe i u ovom predmetu. Kada je preispitivao odluku VSS, koja je odmah stupila na snagu, *HAC* je postupao u istom pravnom okviru i uz ista ograničena ovlašćenja i nesigurnosti u pogledu mogućih pravnih posledica.

76. Osim toga, ako se pogleda sadržina spora o kome je u ovom predmetu reč, vidi se da postoje ozbiljne neusklađenosti između istaknutog i faktičkog žalbenog osnova. Prvo, *HAC* je u svojoj odluci smatrao da podnosilac predstavke nije osporio činjenice koje čine osnov za njegovo razrešenje te da su se stoga navedene okolnosti smatrale utvrđenima. Taj zaključak nije u skladu sa osnovom žalbe podnosioca predstavke pred *HAC* jer je on tu jasno osporio te činjenice. Podnosilac predstavke je pre svega tvrdio da su zaključci VSS bili previše uopšteni i da je trebalo da VSS, kako bi obrazložio svoje zaključke, ukaže na konkretne okolnosti i njihov vremenski okvir.

77. Drugo, *HAC* nije istinski pokušao da ispita drugi važan argument podnosioca predstavke, u kome je on ukazao na nepostojanje nezavisnosti i nepristrasnosti postupka pred VSS (vidi stav 21 gore). Pošto je spomenuo

svoju nadležnost da preispita da li je sporna odluka doneta na način koji je usklađen sa nizom kriterijuma, pre svega sa zahtevom za nepristrasnošću, *HAC* je doneo opšti zaključak o tome da VSS nije povredio Ustav ni zakone Ukrajine. Međutim, *HAC* je propustio daoceni da li je postupak vođen pred VSS bio u skladu s načelima nezavisnosti i nepristrasnosti. Za to pritom nije naveo nijedan razlog.

78. Prema tome, kontrolno preispitivanje predmeta podnosioca predstavke koje je sproveo *HAC* nije bilo dovoljno. Shodno tome, to preispitivanje nije moglo da otkloni nedostatke u pogledu procesne pravičnosti koji su proistekli iz postupka vođenog pred VSS.

(iv) Da li je HAC ispunio standarde nezavisnosti i nepristrasnosti

79. Kada je reč o jemstvima nezavisnosti i nepristrasnosti prema članu 6 stav 1 koje je trebalo da obezbedi kontrolni sudski organ, taj postupak preispitivanja u ovom slučaju su obavile sudije *HAC*-a koje su takođe bile pod disciplinskom nadležnošću VSS. To znači da su te sudije i same mogle biti podvrgnute disciplinskom postupku pred VSS. Činjenica da se na sudije *HAC*-a mogu primeniti disciplinske mere i da su bile vezane normama sudske discipline i etike, sama po sebi nije dovoljna da bi se dovela u pitanje njihova nezavisnost i nepristrasnost u odnosu na organ koji ih je ovlastio da sprovede disciplinska pravila. Međutim, može se postaviti pitanje usklađenosti sa osnovnim jemstvima nezavisnosti i nepristrasnosti ako struktura i funkcionisanje disciplinskog organa pokreću ozbiljna pitanja u tom pogledu. Ovaj predmet zaista otvara ozbiljna pitanja te vrste u pogledu VSS, naročito kada je reč o strukturnim nedostacima i onome što spolja gledano predstavlja ličnu pristrasnost (vidi stavove 70–72, gore). Drugo, VSS nije samo disciplinski organ; u stvarnosti, to je organ sa proširenim ovlašćenjima u pogledu karijera sudija (imenovanja, disciplinovanja i razrešenja). Na osnovu svih tih činilaca i imajući u vidu specifičan kontekst ukrajinskog sistema u to vreme, Sud je, u svetlu predmeta *Oleksandr Volkov* (gore navedeno, stav 130), izveo zaključak da sudije *HAC*-a koje su razmatrale predmet ovog podnosioca predstavke, u kome je VSS učestvovao, nisu mogle da ispolje „nezavisnost i nepristrasnost” koju nalaže član 6 Konvencije.

80. Iz toga sledi da sudsko kontrolno preispitivanje koje je *HAC* sproveo u ovom predmetu nije ispunilo zahtev nezavisnosti i nepristrasnosti.

(v) Zaključak

81. Shodno tome, VSS nije obezbedio nezavisno i nepristrasno razmatranje predmeta podnosioca predstavke, a naknadno preispitivanje njegovog predmeta koje je sproveo *HAC* nije otklonilo te nedostatke.

82. Prema tome, u ovom slučaju nastupila je povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 8 KONVENCIJE

83. Podnosilac predstavke je tvrdio da je bilo povređeno njegovo pravo na poštovanje privatnog života zajemčeno članom 8 Konvencije time što je bio razrešen funkcije predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu.

84. Relevantni delovi člana 8 Konvencije glase:

„1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog ... života ...

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Navodi stranaka

1. Podnosilac predstavke

85. Podnosilac predstavke je izneo da je bilo povređeno njegovo pravo na poštovanje privatnog života budući da je naneta nenadoknadiiva šteta njegovoj karijeri, ugledu i društvenim i profesionalnim odnosima. Osim toga, ovo se odrazilo na njegovo materijalno blagostanje budući da mu je smanjena plata i, u perspektivi, penzijska naknada. Kako bi potkrepio svoje navode, podnosilac predstavke se pozvao na *Erményi protiv Mađarske* (br. 22254/14, stavovi 30 i 31, 22. novembar 2016. godine), u kome je ustanovljeno da je prestanak mandata podnosioca predstavke na položaju potpredsednika Vrhovnog suda predstavljao mešanje u njegovo pravo na poštovanje njegovog privatnog života.

86. Kada je reč o ugledu, podnosilac predstavke je tvrdio da je položaj predsednika apelacionog suda bio prestižan i moćan. Budući da je on tokom 25 godina bio na funkcijama predsednika nekoliko sudova, položaj sa koga je razrešen predstavljao je vrhunac njegove pravničke karijere i kulminaciju decenija lične posvećenosti i profesionalnog angažmana. Njegovo razrešenje je negativno uticalo na predstave njegovih kolega o njegovom ličnom autoritetu i stručnosti. Osim toga, osnov njegovog razrešenja, naime povrede zakona koji su se odnosili na organizovanje pravosudnih postupaka, uticalo je generalno na njegov profesionalni položaj, kao i na njegovu buduću karijeru i izgled za napredovanjem u službi, naročito ako se ima u vidu činjenica da je informacija o njegovom razrešenju bila široko rasprostranjena. U kontekstu navoda o velikoj šteti koja je naneta njegovom ugledu podnosilac predstavke je tvrdio da je njegovim nezakonitim razrešenjem naneta šteta i interesima njegove dece, koja su po obrazovanju pravnici.

87. Podnosilac predstavke je osim toga naveo, kada je reč o meritumu pritužbe, da mešanje u njegovo pravo na poštovanje njegovog privatnog života nije bilo „u skladu sa zakonom” jer su primenljive zakonske norme bile isuviše nejasno formulisane i nisu pružale procesna jemstva za sprečavanje proizvoljne primene. Podnosilac predstavke je osim toga naveo

da je njegovo razrešenje bilo nesrazmerno u datim okolnostima budući da način na koji je on bio razrešen nije njemu samom pružio nikakvu mogućnost da ispravi svoje navodne greške i propuste na mestu rukovodioca.

2. Vlada

88. Vlada je tvrdila da pravo na vršenje administrativnih funkcija u sudu ne spada u polje primene člana 8 Konvencije. Nasuprot predmetima *Oleksandr Volkov* (gore naveden) i *Özpinar protiv Turske* (br. 20999/04, 19. oktobar 2010. godine), podnosilac predstavke u ovom slučaju nije bio smenjen sa sudijske funkcije. S obzirom na tu važnu razliku, njegov zahtev je nespojiv sa Konvencijom *ratione materiae*.

89. Vlada je dalje tvrdila da čak i ako bi se pretpostavilo da je član 8 primenljiv, razrešenje podnosioca predstavke sa njegove administrativne funkcije moglo je veoma malo da utiče na njegov privatni život. Podnosilac predstavke je verovatno samo promenio kancelariju u istoj zgradi suda i dobio je neznatno nižu platu. Stoga on nije „značajnije oštećen” pa zahtev treba proglasiti neprihvatljivim prema članu 35 stav 3 tačka b) i stav 4 Konvencije.

90. Kada je reč o meritumu, Vlada je navela da je za razliku od situacije u predmetu *Oleksandr Volkov*, važeće domaće pravo ovde dovoljno jasno i predvidljivo u pogledu primene; mešanjem se težilo legitimnim ciljevima javne bezbednosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprečavanju nereda ili kriminala i zaštiti prava drugih. Oni su tvrdili da su propusti koje je podnosilac predstavke imao u svome radu ugrozili valjano sprovođenje pravde u Upravnom apelacionom sudu u Kijevu, koji je nadležan za nekoliko regiona u zemlji. To mešanje je bilo neophodno u datim okolnostima kako bi se ostvarili gore pomenuti legitimni ciljevi.

B. Treće lice kao umešač

91. Treće lice je tvrdilo da pitanje primenljivosti člana 8 Konvencije mora da se rešava u odnosu na činjenicu da položaj predsednika suda uvek podrazumeva rukovodeću ulogu u okviru sudstva i da razrešenje s tog položaja zadire u privatni život pojedinca. Pre svega, takvo razrešenje utiče na profesionalne odnose datog lica, kao i na njegov ugledi društveni položaj.

C. Ocena Suda

Prihvatljivost

(a) Prethodne napomene

92. Sud primećuje da se ovaj predmet odnosi na spor u vezi sa radnim odnosom između pojedinca i države. Odluku da se razreši podnosilac predstavke doneo je državni organ. Prilikom procenjivanja da li je tim povodom otvoreno pitanje privatnog života prema članu 8 Konvencije javlja se čvrsta veza između pitanja primenljivosti i pitanja merituma. Kada se utvrdi da je neka mera ozbiljno uticala na privatni život pojedinca, taj zaključak znači da je zahtev spojiv *ratione materiae* s Konvencijom, kao i da, u isto vreme, ta mera predstavlja „mešanje” u „pravo na poštovanje privatnog života” u smislu trodelnog testa prema člana 8 (procena zakonitosti, legitimnosti cilja i neophodnosti za takvim „mešanjem”). Prema tome, pitanja primenljivosti i postojanja „mešanja” neraskidivo su povezana u tim vrstama zahteva.

93. U ranijim predmetima Sud je ovo pitanje razmatrao ili u fazi odlučivanja o prihvatljivosti [vidi, na primer, *Bigaeva protiv Grčke*, br. 26713/05, stavovi 22–25, 28. maj 2009. godine; *Gillberg protiv Švedske* [VV], br. 41723/06, stavovi 64–74, 3. april 2012. godine; i *Fernández Martínez protiv Španije* [VV], br. 56030/07, stavovi 109–113, ESLJP 2014 (izvodi)] ili u fazi rasprave o meritumu (vidi *Sidabras i Džiautas protiv Litvanije*, br. 55480/00 i 59330/00, stavovi 42–50, ESLJP 2004-VIII; *Campagnano protiv Italije*, br. 77955/01, stavovi 53 i 54, ESLJP 2006-IV; *Özpinar*, gore navedeno, stavovi 43–48; *Sodan protiv Turske*, br. 18650/05, stavovi 43–50, 2. februar 2016. godine i *Şahin Kuş protiv Turske*, br. 33160/04, stavovi 34–37, 7. jun 2016. godine). Ta divergentna praksa ne može se opravdati u pogledu doslednosti. Budući da pitanje primenljivosti spada u nadležnost Suda *ratione materiae*, treba poštovati opšte pravilo prilikom razmatranja predstavki i sprovesti relevantnu analizu u fazi razmatranja prihvatljivosti, osim ako ne postoji praktični razlog da se to pitanje pridruži pitanju o meritumu. U ovom konkretnom predmetu ne postoji nijedan takav određeni razlog i pitanje primenljivosti člana 8 treba ispitati u fazi razmatranja prihvatljivosti predstavke.

94. Prema tome, Sud treba da razmotri da li je član 8 Konvencije primenljiv u ovom predmetu i shodno tome da li on ima nadležnost *ratione materiae* da ispita relevantan zahtev u meritumu.

(b) Opšta načela

(i) „Privatni život” kao širok pojam

95. Pojam „privatnog života” je širok pojam koji se opire potpunom definisanju. On obuhvata fizički i psihološki integritet lica. Prema tome,

može sadržati u sebi mnogobrojne aspekte fizičkog i socijalnog identiteta neke ličnosti. Član 8 pored toga štiti pravo na lični razvoj, kao i pravo na uspostavljanje i razvoj odnosa s drugim ljudima i sa spoljnim svetom [vidi *S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 30562/04 i 30566/04, stav 66, ESLJP 2008; *Gillberg*, gore navedeno, stav 66, kao i *Bărbulescu protiv Rumunije* [VV], br. 61496/08, stav 70, ESLJP 2017 (izvodi) i dalja upućivanja koja se tamo navode].

96. Stoga bi bilo previše restriktivno ako bi se pojam „privatni život” ograničio na „uži krug” u kome pojedinac može da provodi svoj lični život kako želi i iz toga u potpunosti isključiti spoljni svet koji tim krugom nije obuhvaćen (vidi *Fernández Martínez*, gore navedeno, stav 109).

(ii) *Pravo na poštovanje ugleda*

97. Uporedo s ovim razvojem sudske prakse, Sud je bio pozvan da utvrdi da li pojam „privatnog života” treba da obuhvati i pravo na poštovanje ugleda, koje nije izričito pomenuto u članu 8. U predmetu *Pfeifer protiv Austrije* (br. 12556/03, stav 35, 15. novembar 2007. godine) Sud je, imajući na umu svoju sudsku praksu, ustanovio da ugled nekog lica, čak i ako je to lice kritikovano u kontekstu javne rasprave, predstavlja deo njegovog ili njenog ličnog identiteta i psihološkog integriteta i stoga takođe spada u domen njegovog „privatnog života”.

98. Međutim, važno je naglasiti da se niko ne može pozvati na član 8 kako bi se požalio na gubitak ugleda koji predstavlja predvidljivu posledicu postupaka samog tog lica, kao što je, na primer, izvršenje krivičnog dela (vidi *Sidabras and Džiautas*, gore navedeno, stav 49, kao i *Axel Springer AG protiv Nemačke* [VV], br. 39954/08, stav 83, 7. februar 2012. godine).

U predmetu *Gillberg* (gore navedeno) Veliko veće nije tu ulogu ograničilo na štetu nanetu ugledu, već ju je proširilo na šire postavljeno načelo, po kome svaka lična, socijalna, psihološka i ekonomska patnja može predstavljati predvidljivu posledicu izvršenja krivičnog dela i stoga niko nema prava da se na to pozove kako bi istakao da je sama presuda kojom se utvrđuje da je izvršeno krivično delo predstavljala mešanje u pravo na poštovanje „privatnog života” (*ibid.*, stav 68). To prošireno načelo treba da obuhvati ne samo krivična dela već i druge vidove nepropisnog ponašanja koji dovode do odgovornosti s predvidljivim negativnim posledicama po „privatni život”.

99. Na osnovu takve sudske prakse, Sud je primenio član 8 na obavljanje profesionalnih funkcija u nizu predmeta.

(ii) *„Privatni život” u scenarijima koji se odnose na zaposlenje*

100. Dok se iz člana 8 ne može izvesti opšte pravo na zaposlenje, niti pravo na pristup državnoj službi, kao ni pravo na izbor određene profesije, pojam „privatnog života” kao širok pojam ne isključuje, u načelu, aktivnosti profesionalne ili poslovne prirode. Na kraju krajeva, upravo tokom svog radnog života većini ljudi pruža se značajna mogućnost za razvijanjem

odnosa sa spoljnim svetom (vidi *Niemietz protiv Nemačke*, 16. decembar 1992, stav 29, Series A br. 251-B; *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, stav 165 i *Bărbulescu*, gore navedeno, stav 71). Prema tome, profesionalni život predstavlja deo zone interakcije pojedinca i drugih, što, čak i u javnom kontekstu, može, pod određenim okolnostima, spadati u domen „privatnog života” (vidi *Fernández Martínez*, gore navedeno, stav 110).

101. U sklopu scenarija koji se odnose na zaposlenje u koje je bio uključen član 8 Sud se bavio raznim vrstama predmeta. Naročito, bavio se otpuštanjem iz vojne službe (vidi *Smith i Grady protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 33985/96 i 33986/96, ESLJP 1999-VI), razrešenjem sa sudijske funkcije (vidi *Özpınar*, gore navedeno; *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, i *Kulykov i drugi*, gore navedeno), razrešenjem sa administrativnih funkcija u sudstvu (vidi *Erményi*, gore navedeno) i premeštanjem sa jedne na drugu državnu službu (vidi *Sodan*, gore navedeno). Ostale vrste predmeta odnosile su se na ograničenje pristupa zapošljavanju u državnoj službi (vidi *Naidin protiv Romania*, br. 38162/07, 21. oktobar 2014. godine), gubitak posla van državne službe (vidi *Obst protiv Nemačke*, br. 425/03, 23. septembar 2010. godine; *Schüth protiv Germany*, br. 1620/03, ESLJP 2010; *Fernández Martínez*, gore navedeno; *Şahin Kuş*, gore navedeno, i *Bărbulescu*, gore navedeno) i ograničenja pristupa zanimanju u privatnom sektoru (vidi *Sidabras i Džiautas*, gore navedeno; *Campagnano*, gore navedeno, i *Bigaeva*, gore navedeno).

102. U predmetima koji spadaju u gore pomenutu kategoriju Sud primenjuje pojam „privatnog života” na osnovu dva različita pristupa (α) identifikovanje pitanja koje se tiče „privatnog života” kao razloga za spor (pristup zasnovan na razlozima) i (β) izvođenje pitanja „privatnog života” iz posledica sporne mere (pristup zasnovan na posledici).

(α) Pristup zasnovan na razlogu

103. Zaključeno je da zahtevi u vezi sa obavljanjem profesionalnih funkcija spadaju u domen „privatnog života” onda kada se činioци koji utiču na privatni život tretiraju kao potrebni kriterijumi za funkciju o kojoj je reč i kada je sporna mera bila zasnovana na razlozima koji su zadirali u slobodu izbora u sferi privatnog života.

104. Stoga, u domenu državne službe, kada su mere državnih vlasti bile osporene, Sud je, na primer, zaključio da istrage koje je vojna policija sprovedla povodom homoseksualnosti podnosioca predstavke i njihovo naknadno otpuštanje u upravnom postupku isključivo po osnovu njihove seksualne orijentacije predstavljalo neposredno mešanje u njihovo pravo na poštovanje privatnog života (vidi *Smith i Grady*, gore navedeno, stav 71). U predmetu *Özpınar* (gore navedeno), postupak za razrešenje podnosioca predstavke sa funkcije sudije spadao je u domen člana 8 Konvencije zato što se tu nije radilo o njenom profesionalnom učinku, nego i o aspektima njenog privatnog života, posebno njenih bliskih privatnih veza, odeće i šminke koju

je nosila i činjenice da je živela odvojeno od svoje majke (*ibid.*, stavovi 43 i 47). U jednom drugom predmetu premeštaj podnosioca predstavke na manje važnu poziciju u državnoj službi pokrenuo je pitanje njegovog „privatnog života” zato što je ta mera, kako je izgledalo, predstavljala skrivenu kaznu i bila je izazvana razlozima koji su imali veze sa ubeđenjima podnosioca predstavke i odećom koju je nosila njegova supruga (vidi *Sodan*, gore navedeno, stavovi 47–49).

105. Sud je sličnu logiku primenio i u pogledu pozitivnih obaveza da se uspostavi pažljiva ravnoteža između privatnih interesa zaposlenih i privatnih interesa nevladinih poslodavaca onda kada su razlozi za otpuštanje neposredno povezani s ponašanjem podnosilaca predstavke u njihovom privatnom životu, kao što su vanbračni odnosi (vidi *Obst*, gore navedeno, stavovi 43 i dalje) ili život s novim partnerom posle razdvajanja od bračnog druga (vidi *Schüth*, gore navedeno, stavovi 57 i dalje). Kada je privatna kompanija otpustila jednog zaposlenog zato što je poslodavac pratio njegovu prepisku na radnom mestu, ta mera je spadala u polje dejstva člana 8 u delu u kome se ticala „prepiske” i zato što je zadirala u razumnu mogućnost uživanja „privatnog života” na radnom mestu (vidi *Bărbulescu*, gore navedeno, stavovi 81 i 127).

106. Kao što se može videti iz navedenih primera, razlozi koji se nalaze u osnovi sporne mere koja utiče na profesionalni život mogu se povezati sa privatnim životom pojedinca i sami ti razlozi mogu učiniti da član 8 bude primenljiv.

(β) Pristup zasnovan na posledicama

107. Kada razlozi za uvođenje neke mere koja utiče na profesionalni život pojedinca nisu povezani s njegovim privatnim životom, ipak i u takvim situacijama može iskrsnuti pitanje u vezi sa članom 8 ako sporna mera ima ili može da ima negativno dejstvo na privatni život pojedinca. S tim u vezi, Sud je uzeo u obzir negativne posledice u pogledu (i) uticaja na „najuži krug” tog pojedinca, posebno tamo gde postoje teške materijalne posledice, (ii) mogućnosti pojedinca „da uspostavi i razvija odnose s drugima”, i (iii) uticaj na ugled pojedinca.

108. Primenjujući takav pristup, Sud je ustanovio da razrešenje sudije na osnovu povrede njegovih profesionalnih dužnosti koje se svode na kršenje sudijske zakletve utiče na širok spektar njegovih profesionalnih i drugih odnosa. To razrešenje takođe ima negativan uticaj na „uži krug” podnosioca predstavke u pogledu gubitka njegove zarade i takođe utiče na njegov ugled (vidi *Oleksandr Volkov*, gore navedeno, stav 166). Odbijanje da se podnositeljki predstavke, strankinji, dozvoli da polaže pravosudni ispit u Grčkoj potpalo je u oblast člana 8 zato što je to uticalo na njen lični izbor u pogledu načina na koji želi da vodi svoj profesionalni i privatni život (vidi *Bigaeva*, gore navedeno, stavovi 24 i 25). Unos imena podnositeljke predstavke u registar stečajnih postupaka podrazumevao je čitav niz pravnih

ograničenja u pogledu njenog ostvarivanja profesionalnih aktivnosti i građanskih prava. To je stoga uticalo na mogućnosti podnositeljke predstavke da razvija odnose sa spoljnim svetom i potpalo je pod oblast njenog privatnog života (vidi *Campagnano*, gore navedeno, stav 54). Za dalekosežnu zabranu zapošljavanja u privatnom sektoru takođe je utvrđeno da se odražava na „privatni život” (vidi *Sidabras i Džiautas*, gore navedeno, stav 47).

109. Kada pristup zasnovan na razlozima ne daje osnov za primenljivost člana 8, onda je neophodno analizirati dejstvo sporne mere na gore pomenute aspekte privatnog života kako bi se zaključilo da li dati zahtev spada u domen „privatnog života”. Ipak, ta podela ne sprečava postojanje predmeta u kojima Sud može naći odgovarajućim da primeni kombinaciju oba pristupa, tako što će ispitati da li se među razlozima za spornu meru nalazi i pitanje koje zadire u privatni život i da, pored toga, analizira posledice te mere (vidi *Fernández Martínez*, gore navedeno, stavovi 110–112).

(iii) Minimalni nivo težine navodne povrede prava

110. U slučajevima u kojima Sud primenjuje pristup zasnovan na posledicama, analiza težine dejstva sporne mere ima važno mesto. Sud se bavio pitanjem težine ili ozbiljnosti navodnog kršenja u nekoliko konteksta. Pre svega, to je činio kada je procenjivao „značajnije oštećenje” na osnovu člana 35 stav 3 tačka b) Konvencije kao izričit zahtev za prihvatljivost celokupnog sistema konvencijskih prava [vidi, na primer, *Giusti protiv Italije*, br. 13175/03, stav 34, 18. oktobar 2011. godine; *Gagliano Giorgi protiv Italije*, br. 23563/07, stav 56, ESLJP 2012 (izvodi) i *El Kaada protiv Nemačke*, br. 2130/10, stav 41, 12. novembar 2015. godine]. Sud je takođe dosledno primenjivao prag težine u slučajevima koji se tiču člana 3 Konvencije (vidi, na primer, *Jalloh protiv Nemačke* [VV], br. 54810/00, stav 67, ESLJP 2006-IX; *Gäfgen protiv Nemačke* [VV], br. 22978/05, stav 88, ESLJP 2010. i *Bouyid protiv Belgije* [VV], br. 23380/09, stav 86, ESLJP 2015).

111. Pojam praga težine je posebno ispitivan na osnovu člana 8. Naročito u slučajevima koji se tiču zaštite životne sredine, može iskrsnuti utuživo potraživanje po osnovu člana 8 onda kada ekološki rizik dosegne nivo težine koji izaziva znatno oštećenje sposobnosti podnosioca predstavke da uživa u svom domu ili privatnom ili porodičnom životu. Sud je odlučio da je procena tog minimalnog nivoa u takvim predmetima relativna i da zavisi od okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, kao što je intenzitet ili trajanje ometanja ili njegove fizičke ili mentalne posledice po zdravlje ili kvalitet života pojedinca (vidi *Fadeyeva protiv Rusije*, br. 55723/00, stavovi 68 i 69, ESLJP 2005-IV; *Dubetska i drugi protiv Ukrajine*, br. 30499/03, stav 105, 10. februar 2011. godine i *Grimkovskaya protiv Ukrajine*, br. 38182/03, stav 58, 21. jul 2011. godine). Taj pristup je primenjen i u slučajevima u kojima se radilo o štetnom uticaju po članu 8, veoma sličnim predmetima iz ekološkog domena koji su prethodno pomenuti (vidi *Borysiewicz protiv Poljske*, br. 71146/01, stav 51,

1. jul 2008. godine i *Udovičić protiv Hrvatske*, br. 27310/09, stav 137, 24. april 2014. godine).

112. Pored toga, Sud je presudio da napad na lični ugled mora dosegnuti određeni nivo težine i mora biti izvršen na način koji nanosi štetu ličnom uživanju prava na poštovanje privatnog života (vidi *A. protiv Norveške*, br. 28070/06, stavovi 63–64, 9. april 2009. godine; *Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španije*, br. 34147/06, stavovi 40 i 44, 21. septembar 2010. godine; *Axel Springer AG*, gore navedeno, stav 83; *Delfi AS protiv Estonije* [VV], br. 64569/09, stav 137, ESLJP 2015. i *Bédat protiv Švajcarske* [VV], br. 56925/08, stav 72, ESLJP 2016). Taj zahtev obuhvata socijalni ugled u celini, kao i naročito profesionalni ugled (kada je reč o drugom, vidi *Medžlis Islamske zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 17224/11, stavovi 76 i 105–106, ESLJP 2017).

113. U nedavnom predmetu *Erményi*, Sud je ustanovio da je razrešenje podnosioca predstavke sa administrativne funkcije potpredsednika Vrhovnog suda predstavljalo mešanje u njegovo pravo na poštovanje privatnog života (vidi *Erményi*, gore navedeno, stav 31). Iako Sud nije elaborirao o tome, u odsustvu podnesaka stranaka koji su se bavili tim pitanjem, on je nagovestio da je sporna mera ozbiljno uticala na privatni život podnosioca predstavke. Taj nalaz se ne može tumačiti u tom smislu da se pretpostavlja kako je razrešenje podnosioca predstavke „automatski” otvorilo pitanje u sferi privatnog života. U tom smislu Sud naglašava da prag težine zauzima važno mesto u predmetima u kojima se postojanje pitanja iz oblasti privatnog života razmatra na osnovu pristupa zasnovanog na posledicama.

114. Stoga je suštinska odlika pristupa zasnovanog na posledicama u okviru člana 8 to da podnosilac predstavke mora da podnese uverljive dokaze koji pokazuju da je dosegnut prag težine. Kako smatra Veliko veće, podnosioci predstavke su dužni da identifikuju i objasne konkretne posledice po svoj privatni život i po prirodu i razmere svoje patnje, kao i da na valjan način potkrepe takve navode (vidi *Gillberg*, gore navedeno, stavovi 70–73). Na osnovu zahteva za iscrpljenošću domaćih pravnih lekova, takvi navodi moraju biti u dovoljnoj meri isticali i pred domaćim sudovima.

(v) *Zaključci: oblast primene člana 8 u radnim sporovima*

115. Sud zaključuje na osnovu gore navedene sudske prakse da sporovi u vezi sa radnim odnosom nisu *per se* isključeni iz oblasti primene „privatnog života” u smislu člana 8 Konvencije.

115. Postoje neki tipični aspekti privatnog života koji mogu biti oštećeni u takvim sporovima usled razrešenja, degradacije, odbijanju prijema u struku ili drugim sličnim nepovoljnim merama. Ti aspekti obuhvataju (i) „uži krug” podnosioca predstavke, (ii) mogućnost podnosioca predstavke da uspostavi i razvija odnose s drugima i (iii) društveni i profesionalni ugled podnosioca predstavke. Postoje dva načina na koja u takvom sporu se obično pojavljuje pitanje koje se odnosi na privatni život: to se dešava ili zbog razloga koji leže

u osnovi sporne mere (u tom slučaju Sud primenjuje pristup zasnovan na razlozima) ili – u određenim slučajevima – zbog posledica po privatni život (tada Sud primenjuje pristup zasnovan na posledicama).

116. Ako je u pitanju pristup zasnovan na posledicama, ključni značaj poprima prag težine u pogledu gore navedenih aspekata. Podnosilac predstavke treba uverljivo da dokaže da je u njegovom ili njenom slučaju dosegnut taj prag težine. Podnosilac predstavke dužan je da predoči dokaze kojima će potkrepiti posledice sporne mere. Sud prihvata primenljivost člana 8 samo ako su te posledice veoma teške i ako u veoma znatnoj meri utiču na privatni život podnosioca predstavke.

117. Sud je ustanovio kriterijume za procenu težine ili ozbiljnosti navodnih povreda u različitim regulatornim kontekstima. Patnja podnosioca predstavke mora se procenjivati tako što će se porediti njegov život pre i posle sprovođenja date mere. Sud dalje smatra da je prilikom utvrđivanja težine posledica u radnim sporovima primereno proceniti subjektivne percepcije koje iznosi podnosilac predstavke uzimajući pri tome u obzir objektivne okolnosti konkretnog slučaja. Ta analiza mora da obuhvati i materijalni i nematerijalni uticaj navodne mere. Međutim, podnosilac predstavke je taj koji je dužan da definiše i dokazima potkrepi prirodu i obim svoje patnje, koja treba da bude uzročno-posledično vezana sa spornom merom. Uzimajući u obzir pravilo o iscrpljenosti domaćih pravnih lekova, suštinski elementi takvih navoda moraju biti u dovoljnoj meri isticali pred nadležnim domaćim organima.

(c) Primena opštih načela na ovaj predmet

118. U ovom predmetu od Suda se traži da odgovori na pitanje da li je razrešenje podnosioca predstavke sa položaja predsednika Apelacionog suda, bez razrešenja sa sudijske funkcije, uticalo na njegov privatni život, na taj način da je otvorilo mogućnost primene člana 8.

119. Sud će prvo ispitati način na koji pitanje privatnog života može da se otvori u ovom radnom sporu: zbog razloga koji leže u osnovi razrešenja podnosioca predstavke ili zbog posledica po njegov privatni život.

120. Eksplicitni razlozi za razrešenje podnosioca predstavke s položaja predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu bili su strogo ograničeni na rezultate njegovog rada na javnoj sceni, naime na njegove navodne menadžerske propuste za koje je rečeno da su se negativno odrazili na dobro funkcionisanje suda. Ti razlozi su se odnosili samo na administrativne zadatke podnosioca predstavke na radnom mestu i nisu imali nikakve veze s njegovim privatnim životom. S obzirom na to da nije bilo nikakvih pitanja tog tipa u razlozima koji su navedeni za njegovo razrešenje, mora se utvrditi da li je, na osnovu dokaza i na osnovu dokazima potkrepljenih navoda koje je izneo podnosilac predstavke, ta mera imala teške negativne posledice po aspekte koji predstavljaju njegov „privatni život”, konkretno (i) njegov „uži

krug”, (ii) njegove mogućnosti da uspostavlja i razvija odnose sa drugima ili (iii) njegov ugled.

121. Kada je reč o posledicama razrešenja podnosioca predstavke, prvo pitanje koje se ovde postavlja glasi da li u svetlu načela isključenja utvrđenog u predmetu *Gillberg* (vidi stav

98, gore) ima osnova da se to pitanje razmatra sa stanovišta člana 8. Shodno tom načelu, kada je negativno dejstvo na koje se žali podnosilac predstavke ograničeno na posledice nezakonitog ponašanja koje je sam podnosilac predstavke mogao da predvidi, on se ne može pozvati na član 8 i navesti da su te negativne posledice zadirale u njegov privatni život. Mora se istaći da je u predmetu *Gillberg* činjenica nezakonitog ponašanja podnosioca predstavke bila u velikoj meri nesporna (vidi *Gillberg*, gore navedeno, stav 71), dok je u ovom predmetu podnosilac predstavke osporio samo postojanje bilo kakvog nepropisnog postupanja, implicirajući time da mera koja je podrazumevala njegovu pravnu odgovornost – njegovo razrešenje – nije mogla predstavljati predvidljivu posledicu njegovog ponašanja na funkciji predsednika Apelacionog suda. U takvim okolnostima ovaj predmet se razlikuje od predmeta *Gillberg* i Sud stoga ne može da primeni taj pristup.

122. Kada je reč o posledicama razrešenja podnosioca predstavke po njegov „uži krug”, on je naveo da je njegovo razrešenje dovelo do smanjenja plate i njegovih očekivanih penzijskih primanja i povlastica. Taj argument treba sagledati kao argument koji se odnosi na pogoršanje njegove materijalne dobrobiti i materijalne dobrobiti njegove porodice. Iako je materijalni element spora smatran važnim u smislu primenljivosti člana 6 u njegovom građanskopravnom delu, taj zaključak ne uvodi automatski to pitanje u oblast primene člana 8 Konvencije. U ovom slučaju podnosilac predstavke nije predočio nijedan dokaz koji bi upućivao na to da je smanjenje njegove mesečne plate (vidi stav 22, gore) ozbiljno pogodilo „uži krug” u njegovom privatnom životu. S obzirom da takvih dokaza nema, bilo bi spekulativno ako bi se pretpostavilo suprotno. Nema drugih indicija da je na „uži krug” u privatnom životu podnosioca predstavke uticala sporna mera.

123. Kada je reč o uspostavljanju i održavanju odnosa s drugima, razrešenje podnosioca predstavke s položaja predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu nije dovelo do njegovog isključenja iz struke. On je nastavio da radi kao redovni sudija i ostao je u istom sudu zajedno sa svojim kolegama. Podnosilac predstavke nije u tom smislu izneo nikakve druge navode. Iz toga sledi da, čak i ako su njegove mogućnosti za uspostavljanje i održavanje odnosa, uključujući odnose profesionalne prirode, možda bile pogođene tom merom, nema činjeničnog osnova da se izvede zaključak kako su te posledice bile znatne. Na kraju krajeva, čini se neumesnim da se obim i kvalitet odnosa u privatnom životu meri iz perspektive administrativnih položaja i uloga.

124. Ostaje još da se utvrdi da li se sporna mera odrazila na ugled podnosioca predstavke toliko da je nanela ozbiljnu štetu njegovom ugledu

među drugima, što je ostavilo teške posledice na njegovu interakciju sa društvom. Sud će se tim pitanjem pozabaviti u pogledu profesionalnog i društvenog ugleda.

125. Kada je reč o profesionalnom ugledu podnosioca predstavke, Sud primećuje da je njegova osnovna profesionalna funkcija – funkcija sudije. Profesija sudije zahteva od njega da poseduje specifično znanje, obrazovne i stručne kvalifikacije, veštinu i iskustvo. Kao naknadu za rad koji je u tom svojstvu obavljao podnosilac predstavke je dobijao najveći deo svoje plate. U isto vreme, uspešno obavljanje predsedničke ili administrativne funkcije u sudu nije, strogo govoreći, karakteristika sudijske profesije. Stoga, objektivno gledano, osnovnu profesionalnu ulogu podnosioca predstavke čini sudijska funkcija. Njegova funkcija predsednika suda, koliko god da može biti važna i prestižna u sudskoj sferi i koliko god da ga ju je sam podnosilac predstavke subjektivno percipirao i vrednovao, ipak ne spada u osnovnu sferu njegove profesionalne aktivnosti.

126. U postupcima o kojima je ovde reč domaći organi nisu ni u jednom trenutku ispitivali rezultate rada podnosioca predstavke u svojstvu sudije, niti su i jednom izrazile mišljenje o njegovim sudijskim kompetencijama i stručnosti. Odluke u predmetu ovog podnosioca predstavke odnosile su se isključivo na njegove rukovodilačke veštine, dok njegova profesionalna uloga sudije uopšte nije bila pomenuta. Ta ograničena oblast nadzora i kritike ne može se smatrati kao nešto što je povezano sa suštinom profesionalnog ugleda podnosioca predstavke. U tom smislu se ovaj predmet suštinski razlikuje od predmeta *Oleksandr Volkov* (gore navedeno), u kome je podnosilac predstavke bio kritikovan i disciplinski kažnjen zbog rezultata rada koje je ostvario kao sudija.

127. Dalje, Sud uzima u obzir argument podnosioca predstavke da je, nakon 25 godina tokom kojih je bio predsednik različitih sudova, položaj predsednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu predstavljao vrhunac njegove pravničke karijere, a njegovo razrešenje s te dužnosti podrilo je mišljenje koje su njegove kolege imale o njegovoj stručnosti. Međutim, podnosilac predstavke nije precizirao kako je ovaj navodni gubitak ugleda, čak i ako se pretpostavi da je to uticalo na suštinu njegovog profesionalnog ugleda, njemu naneo ozbiljnu štetu u njegovoj profesionalnoj okolini. U svakom slučaju, Sud nema dovoljno materijala na osnovu koga bi mogao da zaključi da je navodni gubitak ugleda dosegao onaj visoki stepen težine koji se zahteva članom 8 Konvencije, na šta je ukazano u stavovima 116 i 117, gore.

128. Pre svega, podnosilac predstavke nije precizirao kako je njegovo razrešenje sa funkcije uticalo na njegovu dalju sudijsku karijeru. Sud primećuje da razrešenje podnosioca predstavke nije sprečilo njegovo novo imenovanje na dužnost, iako je ta pretpostavka, po svemu sudeći, bila puko teorijska, zbog njegovog poodmaklog životnog doba. U svakom slučaju, ta mera nije imala značajno dejstvo u pogledu trajanja, jer je bila ograničena

preostalom periodom službe podnosioca predstavke u sudstvu budući da je on u okvirnom periodu od naredne dve godine trebalo da ispuni starosni uslov za odlazak u penziju (vidi član 125 Ustava koji je citiran u stavu 26, gore).

129. Kada je reč o društvenom ugledu u celini, kritika koju su vlasti izrekle na njegov račun nije uticala na širi etički aspekt njegove ličnosti i karaktera. Čak i pored toga što je razrešenje podnosioca predstavke bilo zasnovano na nalazima koji su se odnosili na povredu službenih dužnosti u pravosuđu, nije bila izrečena nijedna optužba koja bi se odnosila na umišljajno nepodesno ili kriminalno ponašanje. Moralne vrednosti podnosioca predstavke nisu bile dovedene u pitanje i u spornim odlukama nije bilo ničega što bi se moglo predstavljati kritiku te vrste [vidi, nasuprot tome, *Lekavičienė protiv Čotvamoke*, br. 48427/09, 27. jun 2017. godine i *Jankauskas protiv Litvanije* (br. 2), br. 50446/09, 27. jun 2017. godine].

130. Tvrdnja podnosioca predstavke da je odluka o njegovom razrešenju bila dostavljena masovnim medijima i da se s njom na taj način upoznao neznani broj lica ne može, kao takva, predstavljati dokaz o suštinskoj šteti nanetoj njegovoj profesionalnom i društvenom ugledu. Osim toga, podnosilac predstavke nije potkrepio tu tvrdnju posebnim detaljima koji bi se odnosili na lica odgovorna za objavljivanje takve informacije, zastupljenost koju je ona imala u medijima i njen uticaj.

131. Konačno, u spisu predmeta nije bilo ničega što bi potkrepilo navode podnosioca predstavke o tome da je šteta naneta njegovom ugledu bila još veća ako se uzme u obzir koliko se sve to negativno odrazilo na interese njegove dece i koliko je to negativno uticalo na njegov privatni život. Ta tvrdnja nije izneta pred domaćim sudovima i nije bila ničim potkrepljena u postupku pred Sudom.

132. Podnosilac predstavke nije ni pred Sudom ni u postupku pred domaćim sudovima ukazao ni na jednu konkretnu ličnu okolnost po kojoj bi se moglo zaključiti da je ta mera ostavila teške posledice po njegov privatni život.

133. Shodno tome, ako se mere subjektivne percepcije podnosioca predstavke u kontekstu objektivnih okolnosti i ako se procenjuje materijalni i nematerijalni uticaj njegovog razrešenja na osnovu dokaza predloženih pred Sudom, mora se zaključiti da je njegovo razrešenje imalo ograničene negativne posledice na njegov privatni život i da nije prešlo onaj potreban prag ozbiljnosti da bi se moglo otvoriti pitanje povrede člana 8 Konvencije.

134. S obzirom da razlozi za razrešenje podnosioca predstavke nisu bili povezani s njegovim „privatnim životom” u smislu člana 8 niti su posledice te mere uticale na „privatni život”, Sud zaključuje da taj član nije primenljiv. Stoga treba podržati primedbu Vlade u tom smislu i odbaciti taj deo predstavke kao nespojiv *ratione materiae* sa Konvencijom shodno članu 35 stav 3 tačka a) stav i 4. U svetlu tog zaključka nije potrebno da Sud rešava po drugoj primedbi Vlade, koja se zasniva na članu 35 stav 3 tačka b) Konvencije.

III. NAVODNE POVREDE ČLANA 18 KONVENCIJE I ČLANA 1 PROTOKOLA BR. 1

135. Podnosilac predstavke je pred Velikim većem tvrdio da je njegovo razrešenje s položaja predsjednika Upravnog apelacionog suda u Kijevu imalo prikriven politički cilj, čime je prekršen član 18 Konvencije. Osim toga, žalio se na to da su povređena njegova materijalna prava prema članu 1 Protokola br. 1 zato što nije mogao da dobije veću platu i veći iznos penzije. Ti članovi glase:

Član 18

„Ograničenja navedenih prava i sloboda koja su dozvoljena ovom Konvencijom neće se primenjivati ni u koje druge svrhe osim onih zbog kojih su propisana.“

Član 1 Protokola br. 1

„Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.“

136. Sud ističe da je podnosilac predstavke svoj zahtev po članu 18 Konvencije prvi put izneo 2017. godine, u podnescima Velikom veću. Taj zahtev je, prema tome, iznet po isteku roka od šest meseci i mora se proglasiti neprihvatljivim u skladu sa članom 35 stavovi 1 i 4 Konvencije.

137. Kada je reč o zahtevu podnosioca predstavke po osnovu člana 1 Protokola br. 1, taj član se primenjuje samo na postojeću imovinu i ne stvara pravo na sticanje imovine (vidi *Stummer protiv Austrije* [VV], br. 37452/02, stav 82, ESLJP 2011). Budući prihod ne može se smatrati „imovinom“ ako nije već zarađen ili ako ne podleže sigurnoj isplati (vidi *Erkan protiv Turske (odl.)*, br. 29840/03, 24. mart 2005. godine i *Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala* [VV], br. 73049/01, stav 64, ESLJP 2007-I). Razrešenje podnosioca predstavke s položaja predsednika suda onemogućilo mu je da dobija veću platu koju bi imao na tom položaju i da kasnije polaže pravo na veću penziju. Međutim, taj dopunski prihod nije bio stvarno zarađen. Isto tako, ne može se tvrditi da je on bio konačno plativ. U takvim okolnostima, taj zahtev je nespojiv *ratione materiae* sa odredbama Konvencije i protokola uz nju i mora se odbaciti u skladu sa članom 35 stav 3 tačka a) i stav 4.

IV. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

138. Podnosilac predstavke se žalio po članu 6 stav 1 Konvencije da su bila narušena načela jednakosti oružja, pravne sigurnosti i „suda obrazovanog na osnovu zakona“, kao i da nije ispunjen zahtev da odluke budu valjano

obrazložene. Pozivajući se na član 13 Konvencije, podnosilac predstavke je tvrdio da nije postojao delotvoran pravni lek u njegovom slučaju.

139. Uzimajući u obzir činjenice ovog predmeta i gore utvrđene nalaze na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela nezavisnog i nepristrasnog suda, Sud smatra da su rešena osnovna pravna pitanja koja se postavljaju po Konvenciji. Iz toga sledi da nema potrebe da se posebno odlučuje o prihvatljivosti i meritumu preostalih zahteva (vidi, između ostalih autoriteta, *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90 i osam drugih, stavovi 210–211, ESLJP 2009. i *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu protiv Rumunije* [VV], br. 47848/08, stav 156, ESLJP 2014. uz ostale reference).

V. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

140. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.“

A. Šteta

141. Na samom početku podnosilac predstavke je podneo zahtev za naknadu materijalne štete, ali je taj zahtev naknadno povukao u pismu od 24. novembra 2017. godine. Podnosilac predstavke je takođe tražio isplatu 10.000 evra na ime nematerijalne štete.

142. Vlada je tvrdila da je zahtev za isplatu nematerijalne štete neosnovan.

143. Sud smatra da je podnosilac predstavke morao da pretrpi nematerijalnu štetu koja se ne može nadoknaditi pukim utvrđivanjem povrede konvencijskog prava u ovoj presudi. Presuđujući na osnovu pravičnosti, Sud dosuđuje podnosiocu predstavke iznos od 3.000 evra na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi i izdaci

144. U postupku pred većem g. Denisov i još 11 podnosilaca predstavke tražili su da im se zajedno isplati 15.691,97 funti sterlinga na ime sudskih troškova i izdataka. Naknadno je predstavka g. Denisova razmatrana zasebno, nakon što je nadležnost u predmetu ustupljena Velikom veću. Pred Velikim većem, g. Denisov koga su zastupala dva advokata tražio je 33.600 funti sterlinga na ime honorara za njihove usluge, 1.418,98 funti sterlinga i 2.499,79 evra na ime administrativnih i prevodilačkih troškova i drugih izdataka, kao i 712 funti sterlinga i 630,20 evra i 8.867 ukrajinskih grivni na ime putnih troškova, uključujući njegovo lično pojavljivanje na ročištu pred

Sudom. Podnosilac predstavke je zatražio da iznos na ime troškova i izdataka bude uplaćen na bankovni račun njegovih pravnih zastupnika u banci u Ujedinjenom Kraljevstvu.

145. Vlada je navela da su ti zahtevi preterani i da nisu u dovoljnoj meri obrazloženi i potkrepljeni dokazima. Vlada je pre svega tvrdila da su zahtevi za sredstva na ime plaćanja advokatskih usluga preuveličana, dok troškovi prevođenja dokumenata nisu bili neophodni. Shodno tome, po mišljenju Vlade, iznos dosuđen po ovom osnovu trebalo bi znatno umanjiti ako se ustanovi da je došlo do povrede Konvencije.

146. Prema sudskoj praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na naknadu troškova i izdataka u onoj meri u kojoj je dokazano da su ti troškovi stvarno postojali, da su bili nužni i da nisu prekoračili razumnu granicu u pogledu ukupne sume. Osim toga, troškovi i izdaci se nadoknađuju samo u meri u kojoj se odnose na utvrđenu povredu prava po Konvenciji *Murray protiv Holandije* [VV], br. 10511/10, stav 134, ESLJP 2016). U tom smislu Sud primećuje da su zahtevi podnosioca predstavke bili samo delimično uspešni i da se znatan deo njegovih zahteva odnosi na onaj deo predstavke koji je proglašen neprihvatljivim. U takvim okolnostima, Sud zaključuje da je primereno smanjiti iznos troškova i izdataka (vidi, na primer, *Bykov protiv Rusije* [VV], br. 4378/02, stav 114, 10. mart 2009. godine i *Bayatyan protiv Jermenije* [VV], br. 23459/03, stav 135, ESLJP 2011).

147. Sud dalje ističe da lično pojavljivanje podnosioca predstavke pred Velikim većem nije bilo potrebno i navodi da se može sumnjati u nužnost troškova i izdataka po toj stavci (uporedi *Martinie protiv Francuske* [VV], br. 58675/00, stav 62, ESLJP 2006-VI). Ipak, uzimajući u obzir prethodnu sudsku praksu (vidi, naročito, *Folgerø i drugi protiv Norveške* [VV], br. 15472/02, stav 112, ESLJP 2007-III, *Söderman protiv Švedske* [VV], br. 5786/08, stav 126, ESLJP 2013. i *Jeunesse protiv Holandije* [VV], br. 12738/10, stav 135, 3. oktobar 2014. godine), Sud prihvata da troškovi i izdaci povezani sa učestvovanjem podnosioca predstavke na raspravi pred Velikim većem mogu biti nadoknađeni u meri u kojoj su razumni i valjano potkrepljeni dokazima.

148. S obzirom na gore navedena razmatranja i imajući u vidu dokumente koji su predloženi i pomenute kriterijume, Sud smatra da je razumno da podnosiocu predstavke dosudi iznos od 3.000 evra za pokrivanje troškova po svim stavkama. Kao što je traženo, dosuđeni iznos će biti neposredno uplaćen na bankovni račun koji su naznačili zastupnici podnosioca predstavke (vidi, na primer, *Hristovi protiv Bugarske*, br. 42697/05, stav 109, 11. oktobar 2011. godine i *Singartiyski i drugi protiv Bugarske*, br. 48284/07, stav 54, 18. oktobar 2011. godine).

C. Zatezna kamata

149. Sud smatra da je primereno da zatezna kamatna stopa bude zasnovana na marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD,

1. *Proglašava* prihvatljivom, jednoglasno, zahtev po članu 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela nezavisnog i nepristrasnog suda;
2. *Proglašava* neprihvatljivim, većinom glasova, zahtev po članu 8 Konvencije;
3. *Proglašava* neprihvatljivima, jednoglasno, zahteve po članu 18 Konvencije i članu 1 Protokola br 1. uz Konvenciju;
4. *Smatra*, jednoglasno, da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu načela nezavisnog i nepristrasnog suda;
5. *Smatra*, jednoglasno, da nije potrebno razmatrati prihvatljivost i meritum preostalih zahteva;
6. *Smatra*, jednoglasno,
 - (a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca, sledeće iznose, koji će biti pretvoreni u nacionalnu valutu tužene države po kursu važećem na dan isplate:
 - (i) EUR 3.000 (tri hiljade evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti, na ime nematerijalne štete;
 - (ii) EUR 3.000 (tri hiljade evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti podnosiocu predstavke, na ime troškova i izdataka, plativo direktno na bankovni račun koji su naznačili pravni zastupnici podnosioca predstavke;
 - (b) da za period od isteka gore navedena tri meseca do isplate treba isplatiti redovnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena;
7. *Odbija*, sa šesnaest glasova prema jedan, preostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku i pročitano na javnoj sednici u Strazburu, 25. septembra 2018.

Fransoaz Elens-Pasos
Zamenik sekretara

Gvido Rajmondi
Predsednik